

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené
anestezii po kraniocerebrálním traumatu**

**Případová studie se zaměřením na snové prožitky a jejich možnou
psychoterapeutickou interpretaci**

Světlá Pánková

vedoucí práce: doc. PhDr. Oldřich Čálek, CSc.

Praha 2013

Prague college of psychosocial studies

**Daseinsanalytical dream interpretation for a
patient in a controlled anesthesia after
craniocerebral trauma**

**A case study focusing on dream experiences and their potential
psychotherapeutic interpretation**

Světlá Pánková

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
doc. PhDr. Oldřich Čálek, CSc.

Prague 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 30. 7. 2013

Světla Pánková

.....

Poděkování

Na tomto místě děkuji doc. PhDr. Oldřichu Čálkovi, CSc. za podnětné rady a odborné vedení práce. Zároveň děkuji MUDr. Davidu Pánkovi, Ph.D. za konzultace odborných neurologických částí.

V Praze dne 30. 7. 2013

Světle Pánková

ANOTACE

Autorka bakalářská práce se zabývá daseinsanalytickým výkladem snů klienta, který prodělal těžký kraniocerebrální úraz s následnou šestitýdenní analgosedací. Cílem práce bylo zjistit, zda a jak může klient zažívající snění pod vlivem anestetik podávaných během dlouhodobé analgosedace porozumět obsahu a významu daného snu. Práce ukazuje na možnost psychotherapeutické intervence u těchto klientů pomocí metody daseinsanalytického výkladu snu. V teoretické části podává kompilát dosavadních poznatků z oblasti fyziologie spánku a snění, věnuje se tématu traumatického poškození mozku a vlivem anestezie na sny. Představuje základní teorie výkladu snů se zaměřením na daseinsanalytickou teorii. Výsledky práce jsou prezentovány formou analýzy snu klienta, doplněné přímými citacemi z rozhovoru.

Klíčová slova:

Daseinsanalýza, fenomenologie, výklad snů, spánek, snění, sen, kraniocerebrální trauma, anestezie, analgosedace, psychotherapie

ABSTRACT

Author of this bachelor thesis deals with an interpretation of a dream of a client, who suffered severe craniocerebral injury with subsequent six-week sedation. The aim of the study was to determine whether and how can a client experiencing dreaming under the influence of anesthetics administered during long-term sedation understand the content and the meaning of dreams. The work points to the possibility of psychotherapeutic intervention for these clients using daseinsanalytical dream interpretation. The theoretical part provides a compilation of current knowledge of physiology of sleep and dreaming, deals with the topic of traumatic brain injury and the influence of anesthetics on dreams. It provides the basic theory of the interpretation of dreams focusing on the daseinsanalytical theory. The results of the study are presented in a form of an analysis of the dream of the client followed by direct quotations from the interview.

Key words:

Daseinsanalysis, phenomenology, dream interpretation, sleep, dreaming, dream, craniocerebral trauma, anesthesia, sedation, psychotherapy

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FYZIOLOGIE SPÁNKU.....	10
1.1 Bdění.....	11
1.2 Spánek.....	11
1.3 Stádia spánku	12
1.4 Snění	14
1.4.1 Charakter snů.....	15
2 POŠKOZENÍ MOZKU – KRANIOCEREBRÁLNÍ TRAUMA	17
2.1 Klasifikace kraniocerebrálních traumat.....	17
2.2 Anestezie – analgosedace	18
2.2.1 Vliv anestezie na sny.....	19
2.2.2 Úloha psychologa v průběhu rehabilitace.....	20
3 TEORIE VÝKLADU SNŮ.....	22
3.1 Pohled do historie snů.....	22
3.2 Psychoanalytický výklad snů - S. Freud.....	24
3.3 Sen z pohledu analytické psychologie - C. G. Jung	26
3.4 Daseinsanalytické pojetí snu	26
3.4.1 Martin Heidegger	27
3.4.2 Daseinsanalytický výklad snů – výklad pojmů.....	29
3.4.3 Kritéria výkladu snů	30
3.4.3.1 Vztahové možnosti	30
3.4.3.2 Dotazování na sen snícího	31
3.4.3.3 Vyprávění snu.....	32
EMPIRICKÁ ČÁST	35
1 CÍLE, METODIKA, SBĚR DAT A CHARAKTERISTIKA KLIENTA ..	35
1.1 Cíle práce	35
1.2 Metodika	35

1. 3	Sběr dat – místo, způsob získávání a zpracování dat	36
1. 4	Charakteristika zkoumaného klienta	36
1. 5	Setkání první – informativní schůzka	37
1. 6	Setkání druhé – výklad snů klienta	38
2	VÝKLAD SNU KLIENTA A JEHO ANALÝZA	39
2. 1	Výkladová část – popis snu	39
2. 2	Výkladová část vztahující se k otázce svobodné volby.....	40
2. 3	Výkladová část vztahující se k budoucím událostem.....	43
2. 4	Výkladová část vztahující se k matce	45
2. 5	Výkladová část tramvajové zastávky	47
2. 6	Výkladová část vztahující se k jízdě tramvají	48
3	VÝSLEDKY	50
4	DISKUSE.....	54
	ZÁVĚR	55
	LITERATURA.....	57
	DALŠÍ LITERATURA.....	59
	PŘÍLOHA I	I
	PŘÍLOHA II.....	XVIII
	PŘÍLOHA III.	XX

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je daseinsanalytický výklad snů klienta po prodělaném kraniocerebrálním traumatu a v jehož důsledku musel být pomocí anestetik uveden do umělého spánku. Během pobytu na jednotce intenzivní péče se mu zdála série snů s velmi silným emočním obsahem.

V této souvislosti přede mnou vyvstala řada otázek. Jaké jsou sny člověka dramaticky bojujícího o svůj život? Co vše se v nich odehrává? Je schopen v anestezii vnímat své okolí, hlasy svých nejbližších, kteří jej navštěvují a hovoří na něj? Stanou se tyto vjemy součástí obsahu snu? Co vše víme o snech těchto osob a jak dalece se pracuje s tímto druhem snu v psychoterapii? A otázka nadmíru nejdůležitější, jak jim člověk porozumí a zařadí do celkového obrazu svého života?

Na tyto otázky se pokusím odpovědět v mé bakalářské práci pomocí rozboru snu klienta, s kterým jsem se setkala a o tomto tématu dlouho diskutovala. Součástí této práce je kompilace poznatků z oblasti fyziologie spánku, snění a snu, traumatologické části a základních teorií výkladu snu.

Pro výklad snu klienta jsem zvolila daseinsanalyticko-fenomenologický výklad snů jehož výcvik jsem absolvovala pod vedení doc. PhDr. Jiřího Růžičky, Ph.D. na Pražské psychoterapeutické fakultě psychosociálních studií.

TEORETICKÁ ČÁST

1 FYZIOLOGIE SPÁNKU

Neustálý koloběh střídání spánku a bdění je přirozenou součástí lidského života. Díky spánku si náš organismus odpočine, zregeneruje a nabere dostatek síly pro aktivity dalšího dne. Celé naše psychické i tělesné fungování se bez něj neobejde.

Spánek lze definovat jako nenahraditelný rytmicky se vyskytující stav organismu, charakterizovaný sníženou reaktivitou na vnitřní i vnější podněty, omezenou motorickou aktivitou, většinou i stereotypní polohou těla a typickými změnami aktivity mozku. Na rozdíl od hibernace, kómatu nebo estivace (letní spánek) se vyznačuje relativně snadnou reverzibilitou. Spánek je aktivním cyklickým dějem, jehož realizace je zajištěna na základě spolupráce mnoha mozkových oblastí, celkového stavu organismu a vnějších podmínek.

Pro správné fungování celého organismu je spánek nezbytnou bazální fyziologickou potřebou. Ovlivňuje kognitivní funkce, hraje klíčovou roli v upevňování paměti a učení, podílí se na správném fungování metabolických procesů a imunitního systému, termoregulaci. Velký význam má spánek pro mozkový energetický metabolismus. Předpokládá se, že během fáze REM spánku dozrává dětský mozek (NEVŠÍMALOVÁ a ŠONKA, 2007).

Základními funkčními stavy řízení organismu je bdělost, non-REM spánek a REM spánek. Zdraví lidé mají spánek nepřerušovaný a přechody mezi spánkem a bděním jsou rychlé.

1.1 Bdění

Stavy bdělosti (*vigilance*) se během dne různě mění v závislosti na činnosti, kterou zrovna provádíme. Moje bdělost je vyšší při psaní textu než při autorelaxačním cvičení a ospalost signalizuje její nejnižší stav.

Bdělost lze tedy definovat jako stav vědomí, kdy si uvědomujeme jak sami sebe, tak realitu okolí a organismus je připraven k reagování na vnější podněty. Úroveň bdělosti určuje *lucidita* (jasnost) vědomí. Bdění se střídá se spánkem v biologickém *cirkadiálním* rytmu (PLHÁKOVÁ, 2007).

Cirkadiální rytmus je jedním z biologických rytmů s periodou přibližně 24 hodin, který souvisí se střídáním dne a noci. Tyto biologické hodiny člověka jsou uloženy v *hypothalamickém jádru* (nucleus suprachiasmaticus) a reagují zejména na střídání světla a tmy. Tím synchronizují svůj rytmus. Porucha rytmu má souvislost nejen s poruchami spánku, ale i řadou psychických a somatických onemocnění (NEVŠÍMALOVÁ a ŠONKA, 2007).

V bdělosti udržuje mozkovou kůru ascendentní retikulární aktivační systém (ARAS). Tato vzestupná aktivační dráha začíná v retikulární formaci tegmenta mozkového kmene a vyvolává projevy aktivace kůry mozkové. Pro udržování bdělosti má velký význam neurotransmitter *histamin* produkovaný z posteriorního hypotalamu. Neurotransmitter *serotonin* naopak tlumí mozkovou odezvu na senzorické podněty a podporuje usínání (NEVŠÍMALOVÁ a ŠONKA, 2007).

1.2 Spánek

Spánek má dvě základní fáze – NREM a REM. V 50. letech profesor fyziologie Nathaniel Kleitman a jeho žák Eugen Aserinsky experimentálním pozorováním prokázali zvláštní stav spánku, během kterého se v určitých periodách objevují rychlé konjugované pohyby očních bulbů, spojené s nepravidelným dýcháním a zrychlenou srdeční akcí. Tento stav nazvali REM

(*rapid eye movements*). Následně během dalších zkoumání jednotlivých stádií spánku Kleitman spolu s kolegou Dementem rytmicky střídající se úseky REM znovu potvrdili a spánkové úseky bez těchto pohybů nazvali NREM (*non-rapid eye movements*) (cit.dle PLHÁKOVÁ, 2007,s.90).

Spánek REM má význam pro vývoj implicitní paměti, která slouží především k učení se motorické koordinace a dovednosti. V REM fázi spánku se objevuje intenzivní činnost mozku, kterou lze srovnat se stavem bdělosti. Aktivují se sekundární zrakové oblasti, jenž mohou mít vliv na utváření vizuálních snových představ. Spánek non-REM je významný pro explicitní paměť, sloužící k zapamatování dějů a informací (PLHÁKOVÁ, 2013).

1. 3 Stádia spánku

V průběhu spánku prochází jedinec čtyřmi stádii NREM a REM spánku. Stádium NREM 3 a NREM 4 bylo sloučeno do jediné fáze spánku

NREM 1 – usínání

Na záznamu EEG nejsou přítomny vlny alfa, objevují se četné vlny theta nízké amplitudy, případně ostré vertexové vlny. Pomalé konjugované pohyby očních bulbů. Svalová aktivita je nižší než při bdělosti.

NREM 2 – lehký spánek

Převládají vlny theta o frekvenci 4-7Hz, amplituda nízká a střední. To je doplněno spánkovými vřeteny o frekvenci 12-14Hz a K-komplexy. Oční bulby se nepohybují, svalová aktivita je nižší než NREM 1.

NREM 3 a NREM 4 – hluboký spánek

Zaznamenána přítomnost vln delta o frekvenci 2Hz a velké amplitudy, které tvoří 20-50% trvání epochy ve stadiu non-REM 3, a více než 50% ve stadiu NREM4. V NREM 3 se vyskytují spánková vřetena a K-komplexy, v NREM 4 je jejich výskyt redukován. Oční bulby se nepohybují a svalová aktivita je nižší než při non-REM 2, v NREM 4 poklesne srdeční a dechová frekvence.

REM – paradoxní spánek

Aktivita připomíná záznam spánku NREM 1 nebo bdělost s otevřenýma očima. Přítomny jsou i vlny theta a alfa. Nejsou ostré vertexové vlny, v podstatě schází spánková vřetena a K-komplexy. Přítomny jsou pilovité vlny o frekvenci 2-4Hz, které jsou projevem REM spánku a rychlé, nepravidelné pohyby očních bulbů, taktéž jako typický projev tohoto stádia. Bez svalové aktivace, nepravidelně se mohou objevit krátké záškuby.

Spánková stadia se u zdravých jedinců opakují ve spánkových cyklech po 90-110 minutách. V prvním cyklu převládá spánek non-REM 3 a non-REM 4, REM spánek je velmi krátký, může i chybět. V dalších cyklech ubývá pomalovlnný spánek a přibývá REM spánek a non-REM 2. (cit. dle NEVŠÍMALOVÁ a ŠONKA, 2007, s. 69-73).

Délka trvání spánku je u zdravého jedince optimální mezi 7 – 8 hodinami denně. Pokud je nižší, vyvstane potřeba spát i během dne. Nejdelší spánek lze pozorovat u novorozenců, bdění u nich představuje asi 25% z celého dne. Ve věku 12 let je to cca 10 hodin ve středním věku cca 8 hodin spánku. S postupujícím věkem doba nočního spánku klesá a stoupá spánek denní.

U některých osob se vyskytne zvýšená potřeba nočního spánku (*long sleepers*), která jim poté umožní během dne větší činnost. Tito jedinci potřebují spát alespoň 10-12 hodin denně a pokud dosáhnou během pracovního týdne spánkového deficitu, nejčastěji potom tento čas kompenzují spánkem během víkendu. Zvýšená potřeba spánku některých osob může být jedním z příznaků spánkové apnoe a narkolepsie. Nutnost větší frekvence spánku se objevuje také u introvertních nebo depresivně laděných jedinců. Zcela na opačné straně stojí osoby s potřebou krátkého spánku (*short sleepers*), která činí asi 4 hodiny. Tito lidé jsou i po tak krátké době zcela čilí a svěží, usínání ani probouzení jim nečiní žádné potíže. U spánkové poruchy, jako je například *insomnie* (nespavost) či zkrácený spánek, nedostatek spánku přispívá ke kardiovaskulárním nemocem, poruchám koncentrace a kognitivních funkcí, emočního chování, duševním poruchám (NEVŠÍMALOVÁ a ŠONKA, 2007).

1.4 Snění

Na otázku, z jakého důvodu sny máme a z čeho vznikají, co ovlivňuje obsah snu, nebo proč je někdy velmi těžké si na sen vzpomenout a jindy si jej pamatujeme několik let, hledají vědci, ale i psychologové stále odpověď. Sen provází člověka každou noc, i když ne každý je schopen si své sny zapamatovat a vybavit. Paměť na sny je prchavá a tak naše výbavnost po probuzení rychle klesá. Tato schopnost je značně individuální a navíc i velmi závislá na různých životních situacích a obdobích života. Náš mozek, sněním utlumený a ztišený na podněty vnějšího světa, nás stále ohromuje celým světem vědomých fantaskních bohatostí, které nám nabízí.

Vědecké zkoumání snů se datuje do první poloviny 20. století s příchodem možnosti sledovat elektrickou aktivitu mozku pomocí elektroencefalografu (EEG) a později objevem jednotlivých stádií spánku. První pozorování, uskutečněná na tomto poli, vedla k domněnkám, že sny vznikají výhradně v REM fázi spánku. Teprve později došlo k zjištění, že sny vznikají taktéž ve stádiu non-REM. Naproti tomu léze mozkového kmene mohou eliminovat zřetelné fáze REM spánku bez zrušení snění (SOLMS, 2003).

Během spánku se nám zdá 4 – 5 snů, které tvoří asi 20% z celkové doby spánku. Mnohdy jsme ovšem přesvědčeni, že se nám zdál pouze jeden. Analýzou 35 studií, zaměřených na výbavnost snu po probuzení v určité fázi spánku bylo zjištěno, že na sen si po probuzení během REM spánku vzpomene 81,9% respondentů a v NREM fázi spánku 43,0% respondentů (NIELSEN, 2000) [vlastní překlad autorky této práce].

Barvitost a rozmanitost snového děje poukazuje, ve kterém stádiu spánku se právě nalézám. Zdají-li se mi sny, ve kterých létám, měním se v delfína nebo pluji vesmírem, nacházím se s největší pravděpodobností ve stádiu REM fáze. Trochu jiný je snový svět ve stádiu NREM spánku. Můj krátký sen o pracovním stole, na kterém leží psací inkoustové pero, hromada bílých papírů a

kniha s nápisem Daseinsanalýza podávající svědectví o reálné situaci, patrně proběhl ve stádiu NREM spánku.

Sny ve fázi REM spánku jsou četnější, obsahově velmi bohaté a intenzivní, mnohdy s bizarními a nelogickými prvky či časově delší. Často se stává, že zdánlivě nesouvislé představy a události jsou spojeny jedinou příběhovou linií. Snícímu navíc chybí schopnost sebereflexe. Mnohdy je přesvědčen o své reálné bdělosti nebo je posunutý v čase a místě (**HOBSON**, 2002) [vlastní překlad autorky této práce].

Sny ve stádiu spánku NREM jsou obvykle kratšího trvání, hloubavého a málo emočního charakteru, chudší na vizuální a sluchovou představivost. Na rozdíl od REM stádia se spánek v NREM stádiu vyznačuje větší volní kontrolou, sny jsou více racionálního charakteru a zabývají se aktuálními problémy (**HOBSON**, et al., 2000) [vlastní překlad autorky této práce].

1. 4. 1 Charakter snů

Některé sny jsou charakterizovány vysokým stupněm emoční angažovanosti včetně radosti, překvapení, strachu, úzkosti nebo hněvu. Experimenty bylo prokázáno, že úzkost a strach jsou méně časté a méně intenzivnější než radost, nadšení, zlost a překvapení. Radost a nadšení jsou méně intenzivní než překvapení, s tendencí být slabší než hněv, který korespondoval s radostí a radostnou náladou. Přesto v cca 25-30% případů REM fáze spánku jsou emoce velmi slabé nebo úplně chybí, a to i v případech, kdy v bdělém stavu vykazovaly silnou intenzitu (**FOSSE** et al., 2001) [vlastní překlad autorky této práce].

Zajímavé je rozložení způsobu vnímání snu. Zvukové vjemy se vyskytují ve 40-60% snů, taktilní a pohybové pocity v 15-30% snů, čichové a chuťové vjemy v pouhém 1%. Zrakové vjemy jsou popisovány vždy, jedinou výjimku tvoří lidé nevidomí, u kterých je nutno rozlišovat, zda jde o slepotu vrozenou či získanou. Při vrozené slepotě se vizuálnímu systému nedostalo

potřebných interakcí s okolním světem, nutných pro rozvoj vnímání a kódování vizuálních obrazů. Během spánku pak tedy nejsou snící schopni jakékoliv obrazy vyvolat. Naštěstí není zrak jediným smyslem, který člověk vlastní, a mnohdy se tak u těchto nevidomých jedinců zvýší citlivost jiného způsobu vnímání. Při slepotě získané je schopnost vizuální představivosti zachována i nadále (HOBSON, 2002).

2 POŠKOZENÍ MOZKU – KRANIOCEREBRÁLNÍ TRAUMA

Tématem mé práce je výklad snů s pacientem, který prodělal kraniocerebrální trauma následkem dopravní nehody. Považuji proto za vhodné věnovat tuto část, krátkému seznámení se s touto problematikou. K poškození mozku může dojít několika různými způsoby. Příčinou poškození mozku jsou zranění v důsledku dopravních nehod, riskantních sportů, pracovních úrazů a taktéž úrazy způsobené násilnou trestnou činností.

2.1 Klasifikace kraniocerebrálních traumat

Kraniocerebrální trauma (dále KC trauma) je definováno jako úraz lebky (cranio) a mozku (cerebri) doprovázený různým stupněm ztráty vědomí závislém na míře mozkového poškození. Jedním ze základních dělení KC traumat je klasifikace na primární a sekundární, podle toho, zda vznikají bezprostředně v souvislosti s traumatem, resp. s časovým odstupem od traumatu – jako časový následek. Příklady:

Primární traumata

Fraktura lebky, zhmoždění mozkové tkáně (kontuze), otřes mozku (komoce) hematomy a drobné krevní výrony vzniklé roztržením cévní stěny, roztržení mozkové tkáně (lacerace), difúzní axonální poranění (poškození axonů neuronových buněk).

Sekundární traumata

Epidurální a subdurální hematom, intracerebrální krvácení, mozkový edém, nitrolebeční infekce a další posttraumatické komplikace.

Dále z pohledu klinické závažnosti a délky bezvědomí je možno KC traumata dělit do 3 základních kategorií:

Lehké poranění (mozková komoce) – nejvíce zastoupená kategorie. Krátká, přechodná ztráta vědomí (5-15min.), bez pozdějších trvalých komplikací. Vyskytuje se nevolnost, bolesti hlavy, přechodné zhoršení koncentrace a paměti, spánkové poruchy. Potíže většinou odezní do 1 – 3 měsíců po úrazu.

Středně těžká poranění. Ztráta vědomí minuty až několik hodin a následná několikadenní až několikátýdení zmatenost. Může být spojeno s mozkovou kontuzí nebo hematomem. Pacienti vykazují obvykle kognitivní a psychosociální poruchy. Při správné léčbě dosahují kompletní úpravy.

Těžká poranění. Prolongované bezvědomí trvající od několika dnů až po několik měsíců. Obvykle po mozkové kontuzi, hematomech či axonálních poraněních. Téměř pokaždé s následkem trvalého fyzického či psychického poškození (NEVŠÍMALOVÁ aj., 2005).

2. 2 Anestezie – analgosedace

Anestezie, neboli znecitlivění, pochází z řeckého slova *an aesthesis* – bez vnímání. Podáním anestezie jsou lékaři schopni dosáhnout snížení různých stupňů vnímání bolesti při operacích.

Anestezie je obvykle způsobena farmakologicky, podáním příslušných anestetik. Cílem anestezie je utlumit centrální nervový systém (CNS), který se projeví stavem sníženého vnímání různého stupně. Obecně jsou rozlišovány, dle rozsahu působení anestezie, dvě kategorie. *Anestezie celková* vyradí nebo potlačí všechny podněty jdoucí do CNS. Pacient je v bezvědomí, chybí obranné reflexy, nereaguje ani na silně bolestivé podněty. *Anestezie místní*

(lokoregionální) vyřadí podněty pouze z předem lokalizované části těla (MÁLEK a DVORÁK, 2009).

Analgoosedace je indikována při umělém spánku navozeném u zvláště kriticky nemocných pacientů s těžkými traumaty, srdečním selháváním nebo náročných operacích, nebo po operacích, kteří potřebují orgánovou podporu například umělou plicní ventilaci. Navozením stavu umělého spánku se pacientům zajišťuje fyzický i psychický komfort a je šetřen jejich metabolismus. Při analgoosedaci je možné pomocí dávkování anestetik navodit různé stupně bezvědomí od mělkého, kdy je pacient schopen lehce vnímat a komunikovat se svým okolím, až po hluboké bezvědomí, kdy u pacienta nelze vyvolat žádný obranný reflex (MÁLEK a DVORÁK, 2009).

2. 2. 1 Vliv anestezie na sny

Sny během anestezie nejsou výjimečným jevem. Samotní vědci o načasování snu během anestezie toho ale vědí stále málo, neboť dosavadní výzkum v této oblasti se rozvíjí s vývojem nových a dokonalejších přístrojů, které umožňují efektivněji zkoumat činnost mozku při anestezii.

Na obsah a typ snu mohou mít vliv konkrétní anestetika. V této spojitosti jsou uváděny ketamin, oxid dusný, inhalační anestetika, midazolam a propofol. Souvislost mezi propofolem a zaznamenáním snů se udává jako nejčastější. Aplikace větších dávek propofolu snižuje výskyt snů. Naopak aplikace ketaminu vyvolává sny živé až halucinatorní (u žen erotické), s nepříjemným laděním a promícháváním časových událostí. Pacienti by proto měli být probouzení z anestezie do příjemného prostředí (SVÍTEK, 2011).

Frekvence nahlášených zpráv o snech během anestezie kolísá mezi 1-81%. Obvykle vznikají v průběhu probouzení se z anestezie, a jejich četnost klesá s prohlubující se anestézií. Všeobecně se uvádí, že na snění je vhodné se ptát bezprostředně po probouzení se pacienta z anestezie. Velká studie zaměřená na

vybavování a zapamatování si snu během anestezie byla uskutečněna ve Švédsku. Pacientům byl položen dotaz, zda si vybavují svůj sen, v rámci tří časových odstupů. První dotaz byl vznesen okamžitě po operaci, druhý po 1-3 dnech a poslední dotaz po 7-14 dnech po operaci. Pokud si pacient sen vybavil alespoň jednou během tohoto časového období, bylo to považováno, že měl v průběhu anestezie sen. Z celkového souboru 6991 pacientů tak 232 (3,3%) splňovalo tuto podmínku (**SAMUELSSON** et al., 2008) [vlastní překlad autorky této práce].

Zapamatování snu je častější u žen než u mužů. Sny dále uvádějí pacienti mladšího věku a v dobré kondici, ale také starší lidé mající problémy se spaním. Taktéž nebyla potvrzena žádná větší souvislost snu v závislosti na osobnostních rysech. Výjimku tvoří lidé, kteří se o své sny zajímají (píší si snové deníky) a se sklonem k vyššímu snění. Obsahově jsou sny nejčastěji spojeny s rodinou, prací, koníčky (**LESLIE**, 2007). [vlastní překlad autorky této práce].

2. 2. 2 Úloha psychologa v průběhu rehabilitace

Pacienti s těžkými traumaty jsou vystaveni velkému psychickému tlaku. Během pobytu v nemocnici procházejí řadou nepříjemných vyšetření, často jsou závislí na podpoře životních funkcí, anebo jsou obklopeni zdravotní technikou, ke které jsou připoutáni, rodiny je smí navštěvovat jen na krátkou chvíli. Při svém probuzení se ocitají v naprosto neznámém prostředí a mnohdy nemají představu o tom, co se s nimi stalo. Dochází k prvním konfrontacím se stavem svého těla a začínají si uvědomovat své postižení a vyplývající následky. Reakcí může být jak boj o svůj život, tak i naprosté odevzdání se nemoci.

V tomto kontextu uvádí Shontz několik etap zvládnání nemoci. U pacienta dochází v první fázi k *šoku* popisovaným jako kolísáním mezi zděšením a ustrnutím. Pacient se většinou odpoutává od skutečnosti (duševní nepřítomnost). Po krátké době dochází k *usebrání*, kdy se pacient pomalu navrácí do reality, ale jeho psychický stav stále vykazuje známky emočního rozrušení. Stádium *stažení*

se ze hry umožní pacientovi znovu se zcela vědomě podívat na situaci z jiného úhlu. V této fázi může svou situaci popřít a tím vyrovnat i svůj těžký duševní stav nebo naopak začít plánovat další postupy. Poslední fáze hovoří o míře *úspěšnosti*, s jakou se podařilo pacientovi uspět v jeho plánech. Dojde-li k selhání, celý proces se znovu opakuje (cit. dle KŘIVOHLAVÝ, 2002, s. 36).

Celý tento proces ukazuje k důležitosti psychologické a psychoterapeutické práce s těmito pacienty od prvních počátků jejich návratu do reality. Včasnou intervencí lze zabránit rozvinutí posttraumatické stresové poruchy. U pacientů s těžkým mozkovým traumatem se předpokládá dlouhodobá rehabilitace fyzických, psychických a kognitivních funkcí. Na jejich řešení se podílí celá řada odborníků z řad lékařů specialistů, psychiatrů, psychologů a neuropsychologů, psychoterapeutů. Důležité místo v celkové péči o stav pacientů zastává arteterapie i muzikoterapie, ergoterapie, speciální pedagogové a řada dalších terapeutů. Důležitou podmínkou efektivní práce s pacientem je psychologické vyšetření určující míru zátěže, kterou je pacient během rekonvalescence zvládnout.

Neuropsychologické vyšetření je směřováno k vyšetření úrovně koncentrace, pozornosti, vizuální percepce, rozpoznávání objektů, orientace v prostoru a čase, vyjadřovacím schopnostem, krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou paměť. Při neuropsychologickém vyšetřování psychických a kognitivních funkcí se užívají standardní testové baterie (PREISS aj., 1998).

Vyšetření psychologické vyžaduje i zjištění struktury osobnosti před úrazem. Dále pomáhá pacientovi s přijetím nové situace, ve které se následkem úrazu ocitl. Důležitou roli hraje psycholog v kontaktu s rodinou pacienta, které může dopomoci k objasnění možných změn chování v osobnosti pacienta (PREISS aj., 1998).

Při rychlé správné součinnosti všech zúčastněných v procesu pacientova návratu, tedy i rodiny, je možné pacientovi dopomoci k větší soběstačnosti a urychlit tak proces ke znovunavrácení se zpět do běžného života.

3 TEORIE VÝKLADU SNŮ

Sny jsou fenoménem, jemuž se snaží lidé porozumět snad od samého počátku naší existence. Každá doba spatřovala ve snech stále nové a zajímavější významy. Sny považovali lidé za významná poselství bohů a přikládali jim velkou důležitost. V běhu dějin postupně jejich „božská“ důležitost upadala, až se stala pouhým výhodným obchodním „artiklem“ v podobě snářů. Teprve s nástupem rozvoje vědy a psychologického zkoumání jeho významu pro člověka se snu dostává zasloužené pozornosti a důstojnosti.

3. 1 Pohled do historie snů

V Mezopotámii se snům přikládal velký význam. Byl zde uctíván bůh snů Mamua a bohyně Geštinana nazývaná „vykladačka snů“. Výklad snů mohli provádět pouze specializovaní vykladači snů, pocházejících z řad kněží (*ša'ilu šailtu*) a kněžek (*ensi*). O důležitosti jejich postavení navíc slouží i fakt, že působili ve službách panovníků, kteří využívali jejich rad v otázkách nejen osobních, ale i politických, hospodářských či válečných. Sen představoval možnost zahlédnout běh budoucích událostí či samotného osudového určení. Samotný výklad snů byl založen na precedencích, kdy téma skutečného snu bylo zaznamenáno a poté se pozorovaly události, které se dotyčnému člověku následně udály. Tímto způsobem se vytvářely sbírky snů, snových znamení (sny o posmrtném životě a podsvětí), různých témat (cestování, běžné životní události, sexualita) a předpovědí vážících se ke snům (BLACK, 1992).

V Egyptě byl sen neodmyslitelně spjat s magií, věštěním a zařikáváním a jeho výkladem se zabývali kněží, kteří byli za tuto službu i placeni. Egyptský člověk věřil, že jedině sen jim umožňuje setkávat se s bohy a duchy. Jsou známa čarovná zařikadla, prosby a návody pro výrobu lektvarů na přivolávání snů, které měly dopomoci k setkání se zesnulými nebo naopak s živými, kteří byli

ve všedním životě pro snícího nedosažitelní (LEXA, 1996). Vztah Egypt'anů ke snům a jejich výkladu je znám díky zachovaným textům obsažených v papyru Leidenském, Londýnském a papyru Chestera Baettyho. Výklad snu byl založen na protikladnosti. Například to, co se ve snu ukazovalo jako dobré či šťastné, ve skutečnosti mělo opačný význam (VOLLMAR, 1995).

Sen a jeho výklad byl v Řecku považován za legitimní a užitečný prostředek předvídání budoucnosti. Alexandr Makedonský měl stálého vykladače snů, který byl předtím již ve službách jeho otce. Vedle pouličních vykladačů snů se objevují oficiálně městem placeni induktivní věštcí (*Exégétés*), kteří ve výkladu snů postupovali zcela racionálně. Naproti tomu císař Augustus nechal spálit na 200 svazků věštebných knih a zakázal výklady snů, které se týkaly smrti císaře a politických otázek (VÍTEK, 2010).

Antická kultura přináší do tradičního pojetí a výkladu snů nový prvek, a to snahu o vysvětlení snu na základě zkoumání souvislostí mezi psychickými a tělesnými procesy. Aristotelés se ve svém díle *Člověk a příroda* snažil o analýzu stavu mezi spánkem a bděním, zamýšlel se nad funkcí tělesných smyslů, vnímáním a předchozími prožitky snícího v souvislosti se vznikem a povahou snů. V neposlední řadě poukazoval na to, že sen může odkazovat k možnému počínajícímu onemocnění. K osobám vykladačů snů pak dodává: „*Nejlepším vykladačem snů je ten, kdo má schopnost pozorovat podobnosti*“ (ARISTOTELES, 1984, s. 400).

Mezi nejzajímavější díla z oblasti výkladů snů zcela jistě náleží kniha *Výklad snů (Oneirocritica)*, jejímž autorem je Artemidóros z Efesu. Artemidóros se snaží ve svém díle o systematické uspořádání snů, katalogizaci, kterou odvozuje od základních lidských potřeb. Témata snů dělí dle toho, zda jsou vlastní duši, tělu nebo obojímu společně, zabývá se otázkou délky doby mezi snem a naplněním věštby ze snu pocházející. Kniha navíc poskytuje zcela konkrétní metodologii jak sen vykládat. Za důležité považuje, aby osoba snoprace byla obeznámena s věkem, zdravotním stavem či sociálním statusem snícího a samotný snopracec byl „*v nitru pro věc připravený*“ (ARTEMIDÓROS, 1974, s. 41). Sen se musí vykládat od začátku do konce, zabývat se místy, která jsou nejasná nebo neúplná,

nic ze snu neubírat ani nepřidávat či nepodávat snícímu nepravdivé nebo nepřesné informace (ARTEMIDÓROS, 1974).

S nástupem křesťanství se dostavuje i změna pohledu na sen a jeho výklad. Roku 314 n.l. je na sněmu v Ancyře (Ankara) vydán zákaz vykladačství snů a papež Řehoř II. roku 720 n.l. zpřísňuje tento zákaz pod hrozbou trestu smrti. Sny jsou následně rozděleny na sesílané Bohem, tedy pravdivé a věštecké, jimiž nositeli jsou pouze králové nebo osoby sloužící církvi, a seslané Satanem, tedy sny nepoctivé, znepokojující či obscénní (LECOUTEUX, 1998). Vynálezem knihtisku v 15. století se následně dostává sen znovu do popředí zájmu, ale nyní pouze ve formě vydávaných snářů, které se staly nezbytným doplňkem každé domácnosti.

Počátek možného vědeckého zkoumání snů, který nastolila antika, byl v osvícenství zcela potlačen a věda té doby prohlásila výklad snů za primitivní součást lidových tradic nehodných zkoumání. Teprve 19. století díky Sigmundu Freudovi znovu otevírá prostor pro vědecké a psychologické zkoumání původu snů a jejich obsahů. Při svém vlastním hledání psychoterapeutického směru zabývajícím se výkladem snů jsem pročetla knihy Junga, Adlera, Perlse. Teprve daseinsanalyticky zaměřený výklad snů, který v naší zemi rozvíjejí doc. PhDr. Oldřich Čálek, CSc. a doc. PhDr. Jiří Růžička, Ph.D. z Pražské psychoterapeutické fakulty sociálních studií, zaujal mou pozornost.

3. 2 Psychoanalytický výklad snů - S. Freud

V roce 1899 vydává Sigmund Freud svou knihu *Výklad snů*. Tato práce nastoluje počátek psychologického zkoumání nejen samotného snu, ale také jeho obsahu.

Freud v hledání odpovědi na otázku, z čeho vzniká samotný sen, dochází k poznatku, že sen je tvořen prožitky a vzpomínkami, které si člověk v bdělém stavu neuvědomuje nebo na ně již zapomněl. Ve snu poté dochází ke znovuvybavování. Tyto sny označuje jako *hypermnestické*. Jedním ze zdrojů takovéhoto snu jsou prožitky z období dětství. Jak Freud dodává „*Vláda snu nad*

materiálem z dětství, který jak je známo, z největší části spadá do mezer vědomé vzpomínací schopnosti, dává podnět ke vzniku zajímavých hypermnestických snů“ (FREUD, 2005, s. 15.)

Zdroje podnětu, kterými je tvořen sen, rozdělil Freud na čtyři oblasti.

1. Vnější (objektivní) podráždění smyslů. 2. Vnitřní (subjektivní) podráždění smyslů. 3. Vnitřní (organické) tělesné podněty. 4. Ryze psychické zdroje podnětu. Samotný obsah snu se sestává nejen z našich běžných denních zájmů, ale i přání, pohnutek nebo myšlenek svou náplní pro vědomí nepřijatelné, a proto jsou vytěsněny do nevědomí. Potlačená přání se poté pořádají do vnitřních psychických *komplexů*. Tím se vytvoří tzv. *latentní* obsah snu, k němuž se může dojít analýzou snu a asociací snícího (FREUD, 2005).

Freudovou představou v souvislosti s utvářením snu bylo, že v člověku jsou dvě psychické síly. První z nich vytváří přání projevené snem a druhá psychická síla tato přání cenzuruje. Touto *cenzurou* si poté vynucuje zkreslení snového projevu. Jejím úkolem je chránit spícího před plným vyjádřením nevědomých přání, které by tím mohly vyvolat úzkost (FREUD, 2005, s. 90-91).

Snová práce probíhá téměř automaticky pomocí *zhuštění*. Tento proces představuje obsáhlost a bohatost latentních myšlenek vyjádřených v detailu nebo ve zkratce. A následně dojde k *přesunutí* - z méněhodnotných prvků se vytvoří nové hodnoty, k jejichž vyjádření použije symboly. To je dílem snové cenzury, která přeměňuje latentní obsah snu ve *zjevný* (manifestní) obsah, tedy to, co sen vypráví (FREUD, 2005, s. 85).

Sny jsou tedy ve skutečnosti splněním nevědomých přání, které je nutno rozkódovat a odhalit tak jejich opravdový význam. K uvědomění si a pochopení snových symbolů poté slouží metoda volných asociací (STARÝ, HRDLIČKA, 2008).

3. 3 Sen z pohledu analytické psychologie - C. G. Jung

Jung vnímal sen jako pouhý „úryvek bezděčné psychické činnosti a je vědomý pouze natolik, aby se dal v bdělém stavu reprodukovat“ (JUNG, 1997, s. 221), nemá žádné formální zákony a stále vyjadřování se. Teprve amplifikací podobností je zjištěn daný význam pro snícího.

Jung byl zpočátku ovlivněn Freudem. Později se proti jeho pojetí výkladu snu formou volných asociací vymezil „*Nepoužívám metody volné asociace, protože mým cílem není znát komplexy – chci vědět, co je sen*“ (JUNG, 1993, s. 93), a začal užívat metodu *amplifikace*, spočívající v hledání podobností ve snových motivech. Formou *asociačního experimentu* pak vyvozuje závěr.

Ačkoliv se sen vztahuje k určitému vědomému duševnímu stavu, jeho základy spočívají v nevědomí a má svou samostatnou funkci označenou jako *autonomii nevědomí*. Nevědomí není tvořeno pouze zapomenutými, původně vědomými obsahy, ale do určité míry z hlubší vrstvy, mající univerzální ráz jako mýtické motivy. Ty nejsou vymyšlené, ale předem dané jako typické formy ukazující se v pohádkách, mýtech či fantaziích. Tato hlubší vrstva obsahuje lidské (kolektivní) instinktivní chování, zděděné instinktivní popudy a formy, které nazve archetypy (JUNG, 1997).

Sen dle Junga splňuje především *kompensační funkci*. Jako seberegulující se systém směřuje k nastolení a vyvážení narušené psychické rovnováhy, osvětluje snícímu jeho stav zcela novým pohledem, odhaluje to, co je nevědomé. Tím dochází k určitému vývojovému procesu osobnosti. Tento nevědomý pochod, vyjádřený symbolikou snových sérií, nazval *individuálním procesem* (JUNG, 1997, s. 229-230).

3. 4 Daseinsanalytické pojetí snu

Daseinsanalytický výklad snů vychází z kořenů filosofie Martina Heideggera. Seznámení se s jeho filozofickým myšlenkovým odkazem na

existenci člověka a pojem existenciál dává možnost lépe uchopit fenomenologicko-daseinsanalytický přístup k výkladu snů.

3. 4. 1 Martin Heidegger

Ve svém díle „*Sein und Zeit*“ (Bytí a čas) nastoluje otázku po samotném smyslu bytí. *Bytí* člověka není možno rozumět jako pouhému výskytu věci, nelze jej objektivizovat, považovat za něco obecného a měřitelného, nikdy jej nemůžeme mít před sebou jako před-mět. Tento zásadní rozdíl mezi pouhým výskytem a bytím nazval Heidegger *ontologickou diferencí*. Chceme-li bytí porozumět, je třeba pokládat otázky po takovém bytí člověka. Člověk je takové jsoucno, kterému jde o toto bytí samo, záleží mu na tom jak je. Dotazováním na to, jak je, označuje toto jsoucno jako pobyt „Dasein“, *„Toto jsoucno, kterým my sami každý jsme a které má mimo jiné bytostnou možnost tázat se, postihujeme terminologicky pobyt“* (HEIDEGGER, 1996, s. 23).

„Být tu“ je výlučně lidský způsob bytí – lidské *existence*. Samotný řecký překlad slova ek-sistence „*stát venku*“ poukazuje k tomu, že vždy již máme ke svému bytí nějaký odstup – což je podstata lidského bytí na rozdíl od takových jsoucnů, která se pouze vyskytují. Přitom se zde nejedná o pouhé vyskytování se člověka na nějakém daném místě. Pobyt je vždy bytostně „bytím na světě“ a nejedná se o pouhé vyskytování se člověka na nějakém daném místě. Své místo na světě si nevybírání, je do něj „vržen“. Způsobem jeho bytí je pak stálá a nekončící starost, každodenního obstarávání (HEIDEGGER, 1966).

Základní lidskou zkušeností je *úzkost* v souvislosti s možností vlastního nebytí. Tedy smrtí, jež k pobytu nepřichází z vnějšku, ale přímo k němu náleží. Bytí ke smrti je tedy dáno již od počátku naší vrženosti do světa. Složitost tohoto fenoménu lze nejlépe vyložit Heideggerovým výrokem „*Smrt, jako konec pobytu je nejvlastnější, bezevtažná, jistá a jako taková neurčitá, nepředstižná možnost pobytu*“ (HEIDEGGER, 1996, s. 288).

To, jak jsme, souvisí i s naší *časovostí* a *dějinností*. Člověk se současně otevírá směrem do své minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Je sám před sebou v určitém „předstihu“, díky kterému je schopen lépe porozumět významům a odkazovacím souvislostem toho, s čím se setkává (HEIDEGGER, 1996).

Náš pobyt ve světě je vždy a zákonitě spolupobýváním s ostatními. I v případech, kdy jsme od ostatních izolováni, máme stále povědomí o tom, že „*tam někde venku*“ jsou lidé. S ostatními tedy máme vztah trvajících tak dlouho, dokud působí na toho, kdo byl jeho účastníkem. Z toho vychází i samotná prostorovost vztahu, jehož velikost je určena vzájemným naladěním zúčastněných (ČÁLEK, 2008).

Spolupobývání a prostorovost odkazuje k naší *autenticitě*, jejíž součástí je přijímání toho, co nám bylo dáno za vlastní a žít to. Tím se otevírá prostor existenciální dimenzi *svobody*, která je dána odhodlaností člověka rozhodovat se mezi možnostmi a uskutečňovat tím vlastní stanovisko. Člověk, jenž naopak nemá své existenciální možnosti osvojené svým vlastním, autentickým způsobem, nemůže obstát nárokům, s kterými se setkává. Autentická existence se musí uchopit v celé šíři bytí (ČÁLEK, 2004).

Heideggerův fenomenologicko-daseinsanalytický odkaz - jít k věci samé, tímto nabádá člověka k vnímání a rozpoznávání skryté podstaty věci, fenoménu, a z jeho projevů pak určit jeho smysl. „Být tu“ znamená být v porozumění daného smyslu a k tomu slouží existenciály jako základní rysy, vodítka odkazující k vzájemným souvislostem neboť lidský pobyt je vždy bytím v možnostech. Existenciálů je třicet a patří mezi ně:

Autenticita, Bytí ve světě, Časovost, Dějinnost, Nuda, Erotika, Fakticita, Paměť, Spolubytí, Starost, Svět, Stud, Technika, Svoboda, Tělesnost, Úzkost, Vina a Svědomí, Opakování, Otevřenost, Porozumění, Propadlost, Prostorovost, Řeč, Sebebytí, Smrtelnost, Každodennost, Možnost, Náboženství a Naladěnost.

3. 4. 2 Daseinsanalytický výklad snů – výklad

pojmu

Myšlenkový odkaz Heideggera se stal základem pro vytvoření nového psychoterapeutického směru, u jehož zrodu stáli Ludwig Binswanger, Medard Boss a Gion Condrau.

Daseinsanalytický výklad snů se zcela liší od psychoanalytického pojetí. Nepracuje s latentními a manifestními obsahy snu, či snovým cenzorem, nevykládá sen na symbolické úrovni. Neinterpretuje sen ani na subjekt - objektové úrovni. V souladu s fenomenologickým odkazem nechává věci být takovými, jakými se ukazují, nic nepřidává ani neubírá (BOSS, 2002).

Daseinsanalýza považuje snění a sny za zvláštní způsob bytí. Možnost lidským způsobem existovat je ve snění stále přítomna. Ve snu zůstáváme stále těmi, jimiž jsme byli v bdění. Během snu si stále uvědomujeme sebe sami, smysl jednotlivých významů, souvislostí snového světa a našeho vztahování se k těmto danostem. Nejsme od něj odtrženi (CONDRAU, 2002).

Sen k nám promlouvá svou snovou řečí, ukazuje nám, jakým způsobem ve světě existujeme, jaké jsou naše vztahové možnosti a jakým způsobem odpovídáme na významové danosti bdělého světa, které nás tímto oslovují. Přitom je dobré mít na paměti, že nás ve snu oslovují události, jež si v bdělém stavu tématicky neuvědomuje (ČÁLEK, 2010, s. 10).

Snění náleží do naší dějinnosti. To, co se nám ve snu ukazuje, s čím se setkáme a jaké pocity si ze snu odneseme, i nadále mnohdy ovlivňuje naše bdělé chování. Zažívám-li například ve snu stavy úzkosti, strachu nebo naopak radosti, bude mé chování v bdělosti tímto stavem po nějakou dobu ovlivněno.

Ne každý sen nás ovšem musí oslovovat jako důležitý. Některé sny jsou pro nás svým obsahem významné, jiné zapomeneme během dne a někteří lidé tvrdí, že nemají sny vůbec. Proč to tak je? Odpověď můžeme hledat v naší naladěnosti, tedy tím, pro co a jak jsme právě otevřeni.

Základní podmínkou pro poznání významovosti snu je tedy přijmout předpoklad, že sen nic neskrývá, i když jeho význam je často ukryt v podobě pro

nás naprosto nesrozumitelné, chaotické nebo s protichůdnými tendencemi (ČÁLEK, 2010).

3. 4. 3 Kritéria výkladu snů

Daseinsanalytický výklad snu respektuje jedinečnost každého člověka tím, že do jeho snění a porozumění snu nezavádí žádné vzorce ani modely (ČÁLEK, 2010, s. 12). Ten kdo určuje správnost výkladu snu je sám snící, který si zároveň vymezuje hranice toho, kam má výklad dojít nebo jej přerušit. Terapeut je povinen tyto hranice uznávat a v žádném případě se nesnažit o další naléhání k pokračování. Následkem tohoto tlaku by mohlo u snícího dojít např. k retraumatizaci.

Jiná situace nastane, pokud o výklad snu požádá osoba, která prožila sen děsivý a není schopna porozumět jeho významu. Vhodným a šetrným způsobem kladení otázek, ponechání dostatečného prostoru pro uvědomování si daných významovostí snu naopak může přispět k pochopení toho, co sen snícímu ukazuje.

Otázky, které klade terapeut, nesmí být navádějící, sugestivní, podsouvat terapeutovy konstrukce. Nabídka k vysvětlení některého dílčího momentu snu, kterému není snící schopen porozumět, i když se zjevně snaží, se má opírat o souhlas snícího. Sen lze považovat za vyložený teprve tehdy, když je osoba snícího přesvědčena o jeho správnosti a porozumí jeho významu (ČÁLEK, 2010).

3. 4. 3. 1 Vztahové možnosti

Vztahová možnost představuje otázku „*jaký vztah má snící osoba k tomu, s čím se ve svém snění setkala*“ (ČÁLEK, 2010). Dotazováním se získáváme přehled o tom, jaký vztah má snící k jednotlivým danostem. Jaký

význam má pro něj ta či ona situace, osoba, věc, zvířata a jiné danosti lidského světa. Tím se vytváří obraz o jeho vztahových možnostech.

Samotný výklad snu poté proběhne až po odhalení smyslu všech získaných údajů. Pochopení smyslu snu představuje vhléd snícího, který pochopí smysl svého snu.

3. 4. 3. 2 *Dotazování na sen snícího*

Celou tuto kapitolu, zabývající se dotazováním na sen a jeho výkladu, jsem zpracovala za použití publikace autora Oldřicha Čálka Daseinsanalytický výklad snů, který je součástí výukových skript Pražské vysoké školy psychosociálních studií

Dotazování na sen

Snícího se ptáme:

Kde a kdy se sen odehrává.

- Ptáme se na prostředí, ve kterém se sen odehrává. Vystihujeme tím celkové ladění a charakteristiky snu.
- Osvětlení, teplota, denní nebo noční doba, roční období, aktuální počasí, přírodní scénérii, interiér.
- Zjištění konkrétní významové náplně jednotlivých jevů.
- Ověříme si, jaký význam mají tyto okolnosti pro snícího.

Kdo a co ve snu vystupuje.

- Ptáme se na lidi, živé bytosti, věci, děje s jejich detailním popisem.
- Osoby – zná/nezná, skutečné/fantazijní, podobné/nepodobné v porovnání s bdělým stavem, případně jejich odlišnosti, mimiku, gesta, oděv, co říkaly.
- Stejným způsobem se dotazujeme u postav fantazijních, neznámých.
- U živočichů jejich případné lidské projevy (mluvící kůň), barvu, zdravotní stav, zapojení se do lidských služeb.

- Rostliny se mohou zdát i fantastické. Stav rostliny má také výpovědní hodnotu. Charakterizace rostlin spadá více do celkového popisu prostředí snu.
- Činnosti a děje není vhodné vytrhávat z kontextu i ty něco znamenají (studený vítr pod hladinou moře může poukazovat k citovému chladu).
- Zjišťujeme, jaký význam chovají pro snícího v kontextu snu.

Jak se snové zjevy snící osobě představují – jak je prožívala.

- Vztah snícího k tomu, co a jak ve snu prožíval – jeho pocity.
- Pocity ukazují, jak se to má s naplňováním jeho bytí (např. úzkost-ohrožení, veselí-bezstarostnost, smutek – trápení).
- Ptáme se na pocity, prožívání, dojmy. Důležité je prožívání na konci snu zvláště při setrvávání při probuzení.
- Pocitové vyznění snu dovoluje porozumět celkovému smyslu.
- Při posuzování pocitů k jednotlivým momentům a jednotlivým danostem je mnohdy pocit důležitější než jeho významová náplň.
- Může dojít k souběhu, doplnění, rozporu pocitu a významové náplně.

Otázky nemusíme klást přesně v tomto pořadí, používáme je podle potřeby výkladu smíšeně a průběžně. K celkovému ladění snu je vhodné klást otázky směřující směrem k prostředí a atmosféry na počátku výkladu snu (cit.dle Čálek, 2010, s. 17-20).

3. 4. 3. 3 Vyprávění snu

Postup při výkladu snu má svá vlastní vodítka a metodické zásady, které je vhodné během výkladu sledovat a dodržovat.

1. Snící vypráví svůj sen

- Vyprávění snu lze i přečíst ze záznamu snu pořízeného po probuzení v noci nebo ráno.

- Terapeut nezasahuje žádnými dotazy ani poznámkami.

2. Skončení popisu snu

- Dotaz směrem k snícímu zda a jak svému snu rozumí.
- Terapeut je i nadále zdrženlivý. K výpovědi snícího nepodává žádné komentáře, nerozebírá je.
- Pokud snící svému snu rozumí, ujistí se terapeut, zda i nadále chce snící pokračovat. Pokud ano, je přistoupeno k rekapitulaci.

3. Rekapitulace

- Pro ujištění se, že snícího správně a pozorně vyslechl, terapeut zopakuje popis snu a požádá snícího o ověření, že nebylo nic vynecháno či zkruseno.
- Rekapitulace již dovoluje terapeutovi více pronikat do snu.

4. Explorace snu - dotazování

- Určení místa a času snového dění, fyzikální poznatky přispívají k určení celkového naladění.

5. Další dotazování

- Terapeut se dále dotazuje na osoby, věci, činnosti, děje, pocity atd.

6. Shromažďování poznatků

- Sběr a hromadění poznatků o významech a souvislostech toho, co sen přináší.
- Na jejich základě vytváření předpokladů pro nové rozumějící vhledy do smyslu snu.
- Terapeut vznáší dotazy, zda snící svému snu rozumí více než na začátku.
- Ideální stav nastává, když snící smyslu porozumí jako první a sám od sebe. Terapeut je v tomto případě spíše průvodcem po snu.
- Terapeut kladením otevřených otázek na snové zjevy pomáhá k jejich rozkrývání.
- Některé otázky nemusí vést k vhledu či přispět k větší neprůhlednosti.

7. Neporozumění snu snícím

- Nastává, pokud snící nerozumí ani po důkladném dotazování.
- Terapeut zmírňuje požadavek na samostatnost vhledu.

- Terapeut může nabídnout nabídku výkladu snu, ale pouze určité části snu.

8. Intervence ze strany terapeuta

- Nabídka výkladu může mít různý stupeň intervence. Pokud snící s nabídkou nesouhlasí, terapeut na nabídce netrvá.
- Varianta první (nejmírnější): terapeut naléhavým tónem zopakuje dotazováním prohloubený popis snu (Co to asi znamená?).
- Varianta druhá: sdělení terapeuta snícímu, jaké má sen téma (...podle mě váš sen pojednává o...).
- Varianta třetí: terapeut obrátí pozornost snícího k jeho vztahovým možnostem, jak se ukazují z jeho chování a dalších projevů ve snu („ve snu dostáváte do konfliktu a při něm se chováte tímto způsobem. Nepřipomíná vám to něco z vašeho bdělého života?).
 - Při takto neurčitěm výkladu se často sen ukončí na samotnou žádost snícího.
 - Při pokračování lze přistoupit k hlubšímu porozumění snu.
- Terapeut po vyslovení nabídky nahlas doplňuje další otázkou ve smyslu „*Mohlo by to tak být nebo ne?*“

9. Snový x bdělý život. Souvislost.

- Proces uvádění snu a dění v něm do souvislosti s bdělým životem snícího.
- Ideální je samovolný vhled snícího. Pokud nerozumí, může znovu terapeut učinit nabídku, jak souvislostem rozumět.
- Nabídka je závislá od míry terapeutovy znalosti každodenního života a historie snícího.
- Při neznalosti terapeut pouze odhaduje (Nebyl jste v té době nemocen?), zachovává zdrženlivost, tyto informace od snícího nevytáhá (ochrana intimity).
- Mnohdy postačí, když snící zažije heuristické propojení svého snu a bdělé situace či události, ale nechce o ni dále hovořit (ČÁLEK, 2010, s. 23-25).

EMPIRICKÁ ČÁST

1 CÍLE, METODIKA, SBĚR DAT A CHARAKTERISTIKA KLIENTA

1.1 Cíle práce

Cílem mé práce bylo zjistit, zda může pacient zažívající snění pod vlivem anestetik podávaných během umělého spánku pomocí daseinsanalytického výkladu snů následně porozumět obsahu a významu daného snu. Sekundárním cílem bylo zjistit, které daseinsanalytické existenciály a fenomény se v průběhu výkladu ve snu vyskytnou.

1.2 Metodika

Pro svůj výzkum jsem použila kvalitativní přístup. Výchozím typem v mém výzkumu je případová studie s použitím metody nestrukturovaného, narativního rozhovoru.

Narativní rozhovor je specifickým přístupem tazatele, který vhodnými otázkami, komentáři či doplňováním u dotazovaného, podněcuje jeho autentickou výpověď o svém životě a zkušenostech. Během výpovědi dotazovaného tazatel vstupuje do děje co nejméně a nikterak nepozměňuje obsah vyprávěného děje (cit.dle MIOVSKÝ, 2009, s. 158).

Součástí Přílohy je Informovaný souhlas klienta.

1.3 Sběr dat – místo, způsob získávání a zpracování dat

První sezení probíhalo v budově Pražské vysoké školy psychosociálních studií (dále jen PVŠPS) v Praze za přítomnosti vedoucího práce doc. Čálka, který posuzoval, zda je dané téma vhodné ke zpracování. Toto sezení sloužilo jako informativní, kdy jsem klienta seznámila s možností realizace výkladu jeho snu, pomocí metody daseinsalytického výkladu snu.

Druhé setkání s klientem se uskutečnilo v prostoru nestátního zdravotnického zařízení, které mi bylo pro tento účel poskytnuto. Sezení a výklad snu probíhal v tiché místnosti nerušené vnějšími podněty. Klient měl během rozhovoru k dispozici tekutiny, sám si určoval časový rámec rozhovoru i přestávky. Rozhovor byl nahráván na diktafon se souhlasem klienta, který si vymínil, že budou použita pouze data týkající se snového děje.

Vzhledem k časové náročnosti a dostatečné pozornosti obou zúčastněných, kterou si výklad snů žádá, jsem zvolila pro zaznamenání rozhovorů audio nahrávací zařízení. Tento způsob více vyhovoval i klientovi. Sny jsem poté přepsala do písemné podoby a analyzovala. Kompletní přepis snů je součástí Přílohy č.I. Pro snadnou a rychlou orientaci jsou v prepisech označeny všechny řádky (strana/řádek).

Samotný výklad snů jsem vedla a následně i zpracovala dle daseinsalytického postupu při výkladu snů.

1.4 Charakteristika zkoumaného klienta

Klientem je muž ve věku 57 let příjemného a sebejistého vystupování i vzhledu, rozvedený, technické profese, mající dvě dospělé děti, neuvádí žádnou psychologickou či psychoterapeutickou intervenci, výklad snu u něj nikdy neproběhl. Klient utrpěl v červnu 2002 následkem dopravní nehody polytrauma s těžkým kraniocerebrálním postižením, s maximem postižení frontálního laloku

vpravo. Byla nutná neurochirurgická a stomatologická operace. Poté byl na 6 týdnů uveden do umělého spánku a napojen na umělou plicní ventilaci. Následně po propuštění z nemocnice absolvoval měsíční léčbu v rehabilitačním zařízení. Během analgosedace u něj došlo ke snům, které si po řízeném probuzení silně vybavoval. Po probuzení měl pocit dezorientace nejen v prostoru, ale i v čase. Přítomnou realitu vnímal jako sen, ze kterého je nutno se probudit. Klient svůj snový zážitek následně popisoval jako velice živý, dlouhý, kontinuální a reálný pocit obsahující barevné, zvukové i chuťové podněty.

O svém snovém zážitku nikomu nevyprávěl z obavy, že bude považován za duševně nemocného. Při psychologickém vyšetření, ke kterému byl odeslán ošetřujícím neurologem, o této zkušenosti tedy pomlčel. Jak sám uváděl, tyto sny se neustále silně promítaly do jeho života a dlouho mu trvalo, než je byl schopen nějakým způsobem potlačit. Pro to, aby tento silný emoční zážitek, který vnímal jako naprosto reálný, začlenil do svého života, si vytvořil hypotézu reinkarnace, která mu dovolila se s touto situací, pro něj srozumitelným způsobem vyrovnat.

Teprve po několika letech byl ochoten svěřit se s tímto zážitkem svému lékaři neurologovi, k němuž pojal důvěru. Ten jej seznámil s možností daseinsanalytického výkladu snu, se kterým byl sám obeznámen a domníval se, že může klientovi pomoci.

1.5 Setkání první – informativní schůzka

První informační schůzka proběhla 4. prosince 2012, za přítomnosti vedoucího práce doc. Čálka, na PVŠPS. Klient se značně opozdil. Jevil známky neklidu a před seznámením se s doc. Čálkem si přál venku zakouřit. Při vstupu do místnosti vystupoval již sebejistě a známky nervozity nejevil. Setkání probíhalo cca 3 a půl hodiny. Během této doby nás seznámil se svým životním příběhem, popisoval nejen sen, ale i svůj obecný život. Několikrát se zmínil o tom, že patrně málokdo je schopen porozumět jeho zážitku, pokud jej nikdy sám neprožil. Během

popisování snových situací se striktně vyhýbal pojmenovávat je jako sny. O snu hovořil jako o sekvenci, zážitku, filmu. Pro úplné pochopení všech souvislostí a tomu, proč se klient rozhodl pojmenovat své zážitky jako reinkarnaci, uvádím v Příloze č.II (XVIII-XIX) jeho vlastní výpověď o snech, které se mu zdály.

Objasnila jsem klientovi filozofickou podstatu a praktické kroky daseinsanalytického výkladu snu, poukázala na možnost kdykoliv výklad přerušit nebo zcela ukončit. V závěru schůzky klient vyjádřil souhlas spolupráce

1. 6 Setkání druhé – výklad snů klienta

Setkání druhé proběhlo 21. března 2013 v příjemném tichém prostředí a trvalo 6 a půl hodiny. Klient se dostavil na schůzku včas, nejevil žádné známky nervozity, na výklad se doslova „těšil“. Přivítal možnost občerstvení v podobě tekutin (káva, minerálka) a ovoce. Vypnul si mobilní telefon, aby jej nikdo nerušil. Během sezení požádal o tři 10 minutové přestávky za účelem kouření před budovou. Další přestávky byly krátké cca 5-7 minutové na občerstvení nápoji.

Seznámila jsem klienta s etickými pravidly a požádala jej o podepsání souhlasu s poskytnutím nashromážděných dat, ke zpracování a následné publikaci. Klient souhlasil s tím, že nashromážděná audio data mohou zpracovávat pouze já a v písemné podobě budou prezentovány pouze ty textové části, které souvisí se samotným výkladem snu. Poté již bylo přistoupeno k výkladu snu.

Při zpracování audiozáznamu jsem pro zachování autenticity ponechala veškeré slangové výrazy. Pro snadnější orientaci mezi textem v této části a původním záznamem v Příloze č. I. uvádím za odkazy k přímým citacím stranu a příslušný řádek. Daseinsanalytický výklad snů užívá termíny snící a vykládající, který je zde zachován stejně jako jeho fenomenologický jazyk.

Analýzu dalších snů, kterou jsem vypracovala, v této bakalářské práci neuvádím. Jejich šíře a obsáhlost přesáhla možnosti daného rozsahu této práce.

2 VÝKLAD SNU KLIENTA A JEHO ANALÝZA

Na začátku klient zopakoval své sny tak, jak si je vybavoval. Poté jsme přistoupili k výkladu snu označeného jako první, který si po probuzení z analgosedace vybavoval.

2.1 Výkladová část – popis snu

Snící popisuje svůj první sen jako ocitnutí se ve tmě, kde se zjeví blížící se světelný bod, a v okamžiku kontaktu s tímto bodem se mu objevuje vědomí dvou možných alternativ, cest. Cesta první, která znamená definitivní konec reálného života, a cesta druhá, jež ukazuje možnost dále pokračovat a na niž se mu objevují potřeby jeho blízkých s náhledem do budoucna. Ve snu se mu ukazuje promoce staršího syna či svatba syna mladšího. Jako důležitá se během výkladu ukazuje část, kdy se setkává se svou matkou na tramvajové zastávce. Druhá cesta mu dále ukazuje i nelehký, postupný návrat do života přes bolest a rehabilitační cvičení. Ve snu cítí klid, mír, zvědavost či rozhodování bez jakékoliv úzkosti. V některých částech snu pak hovoří o pocitech překvapení nebo vlastní potřeby.

„Tma. Najednou v tý tmě, prostě takový světelný bod, a kdybych se tomu bránil, tak bych k tomu bodu nedošel, prostě ten bod se blížil. A v okamžiku takového nějakého kontaktu, tak tam bylo vědomí, že tam jsou dvě cesty. Jedna cesta, která by znamenala takový nějaký definitivní konec, ale pozor! Mý reálný životní cesty – jo? A dejme tomu směr doprava nebo ta druhá možnost, tak to bylo pokračovat a naprosto reálně se mi objevily potřeby mých blízkých. Ale zajímavé je, že s určitým průhledem do budoucna - s tím, co by ode mě požadovali a kam by chtěli dospět. A zajímavé je to, že tam ten výraz „dèjà vu“ je úplně reálný, protože některé z těch věcí jsem si potom prožil, třeba promoce mého mladšího syna

Ondry, kdy už jsem tam jednou vlastně byl. Takže to byl úplně ten začátek. To prostě skončilo.“ (I/2-9).

Samotný sen ukazuje, jakým způsobem snící v daném čase existoval ve světě, jak byl naladěný, pro jaké porozumění a pro které danosti byl otevřen v době svého snění. Ukazuje k jeho vztahovým možnostem a zároveň k nárokům toho, s čím se ve snu setkal a jeho odpovědím na tyto nároky.

2.2 Výkladová část vztahující se k otázce svobodné

volby

V prvním snu se projevuje základní existenciální situace, do které je **vržen**. Vystává zde celková naladěnost jeho Dasein ve smyslu otevřenosti k vlastní **smrtelnosti** a zároveň i k **možnosti** naplnění dalšího bytí. Daností tohoto okamžiku je učinit svobodné rozhodnutí mezi dvěma alternativami.

„A ta alternativa A je ukončit to a dejme tomu zhasnout a dál už nepokračovat. Alternativa druhá je pokračovat, a v tu chvíli se vám promítnou ty reálné možnosti, včetně toho, že se vám připomenou ty blízký kolem vás.“ (XII/523-525)

V čase snění nebyl snící svobodný ve smyslu konání „*Je to tak stanoveno - jste postavený před tu věc*“ (XII/520), nebylo v jeho moci zastavit tento proces, ale je zapotřebí vzít v úvahu daseinsanalytickou definici určení svobody. Tedy svobodného rozhodování se mezi různými možnostmi. A ta, v tomto případě, zůstala zachována i v čase snění. Snící si mohl zvolit alternativu života stejně tak, jak se mohl rozhodnout pro možnost nebýt. Jak sám snící uvádí je nejdůležitějším pocitem rozhodnutí se „*to rozhodnutí je majoritním pocitem a v rámci toho rozhodnutí máte dvě možnosti*“ (XII/508) a v tomto případě se snící

rozhoduje pro možnost žít. Není tedy nesvobodný. *„Bylo to jako předestření alternativy. To rozhodnutí zůstává na vás.“* (XIII/559)

Prostředí i atmosféru snu vnímá snící jako neohrožující jeho bytí. Ve snu mu nezůstává nic zahaleno nebo zastřeno. Vše se objevuje ve své neskrytosti. V případě volby konečnosti svého bytí, tedy volby smrti, popisuje své pocity jako *„klid, mír, pokoj, tma a konec cesty...“* (XII/531), *...usnout a nebyt* (XII/535)“ a v neposlední řadě jako pouhé oznámení *„...je to jen oznámení - jedna z variant, která se v tom vědomí objeví“* (XII/539). Necítí úzkost, strach nebo obavy dokonce ani v případech, kdy se mu zjevuje nelehká cesta bolesti a námahy při možné rehabilitaci.

Celkové ladění snu bez známek strachu nebo úzkosti z možné smrti a nebytí mu pak dává dostatečný prostor pro svobodné rozhodnutí se. *„Tam převažuje ten vjem toho, že vás čeká nějaké rozhodnutí, konfrontace, ale konfrontace bez strachu a obav.“* (XII/500)

Snící se tedy rozhodl pro alternativu dál pokračovat ve svém životě. K tomuto rozhodnutí dochází v momentě, kdy se mu „promítnou“ nejen potřeby jeho blízkých, ale především jeho vlastní potřebnost. *„... a naprosto reálně se mi objevily potřeby mých blízkých. Ale zajímavé je, že s určitým průhledem do budoucna s tím, co by ode mě požadovali a kam by chtěli dospět (I/5-7) „...byl to vlastně kontakt s těma blízkýma...a vlastně ta jejich potřeba, abych ještě šel s nima.“* (XIII/547). *Ta druhá alternativa mi nabízela šanci se upotřebit, být potřebný pro někoho.“* (XIII/589). *Potřebujeme tě a ty bys měl být u toho.“* (XIV/612)

Otázky kladené snícimu směřující k zjištění jaké pocity ve snu prožíval poukazují, jaký je vztah snícího k tomu, s čím se ve snu setkal, k jeho životním možnostem a jak je to s naplňováním jeho bytí a *spolubytím* s druhými. To, co se zde samo ze sebe ukazuje je fundamentální fenomén, který činí zjevné

snové danosti srozumitelnými, a zařazuje je do celkového kontextu bytí snícího. V tomto případě lze hovořit o existenciálním fenoménu *starostlivosti* a vlastní uplatněnosti. **Být potřebný** patří tedy k základním rysům bdělé existence snícího.

„Takže přece jen to pro vás něco znamenalo-nic přijatelné pro vás-nebylo to tedy pro vás přijatelné?“ (XIII/587)

„Ano. Nebylo to pro mě přijatelné, protože ta druhá alternativa mi nabízela šanci se upotřebit, být potřebný pro někoho“ (XIII/589)

„Co pro vás znamená být potřebný?“ (XIV/619)

„Být potřebný, závazek a naplnění a uplatnění se, realizaci svou a realizace a očekávání, že se to naplní, usnadní to cestu těm mým nejbližším.“ (XIV/621-622)

V závěrečné části prvního snu dochází u snícího k celkovému shrnutí první sekvence. Celou ji vnímá jako konfrontaci s jeho reálnými bdělými možnostmi a jeho návratu do života.

„Kdybychom shrnuli tu vaši první sekvenci, kterou jsme popisovali, o čem to vlastně bylo, jak tomu rozumíte?“ (XIV/624)

„Tam bylo klíčové to rozhodnutí. Zdali ano nebo ne.“ (XIV/626)

„Můžeme to tedy shrnout? Co vám to říkalo? O čem to bylo? Co to tedy pro vás znamenalo?“ (XIV/628)

„Fyzicky to bylo, jako když znova nastartujete auto a uvědomíte si, že existujete a nasměrování k tomu, kam patříte a uvědomění si...“ (XIV/630-631)

„Uvědomění si co je ve vašich možnostech? Co ještě můžete?“ (XIV/633)

„No přesně! A o tom to je. Do té doby byla ta existence utlumena, zhasnuta, prostě nebyla a tím světelným bodem najednou dochází k určité konfrontaci a ano, persona je tady, a nastartování toho vědomí, co bylo a co by mělo následovat, konfrontace...“ (XIV,XV/635-637)

„Konfrontace s tím vším. Tak tomu rozumíte? Tak to máte?“ (XV/639)

„Ano. Asi jsem se nějak rozhodl pro tu existenci.“ (XV/641)

V celém snovém výjevu lze pozorovat velmi intenzivní život. Snící stál opravdu před *existenciálním rozhodováním*. I když lze usuzovat, že existenci

myslí spíše jako výskyt, nechtěně nebo nepřímo říká slovy Heideggera existence. Velikost prožitku snové události, setkání se s *fenomémem* vlastní *smrtnosti* pocitově přesáhla jeho technické naladění, postavila ji před něj jako výzvu a on tu výzvu přijal.

2.3 Výkladová část vztahující se k budoucím událostem

Podstatnou část snu tvoří vztahové možnosti k blízkým osobám. Konkrétně si snící vybavuje dílčí části snu, ve které se mu objevují jeho dva synové, příbuzní, matka a taktéž události spojené s jejich postavami. Všechny postavy jsou si podobné jako v bdělém stavu, žádné rozdíly mezi nimi neshledává. Výjimku tvoří pouze přítelkyně staršího syna, kterou v bdělém stavu neznal, ale v době snění vidí jejich svatbu. Po probuzení z umělého spánku, kdy jej přišla navštívit, ji už poznal.

„Byly tam všechny klíčové osobnosti nejbližších příbuzných. A teď jste mi připomněla – byla tam třeba sekvence svatby mého staršího syna, jehož partnerku jsem nikdy předtím neviděl a v okamžiku, když potom přišla do nemocnice, tak už jsem ji znal.“ (III/89-91)

„A jak tomu tedy rozumíte?“ (III/98)

„No, syn mi o ní vyprávěl, když tam za mnou chodil. Já si to asi nějak pamatoval, i když jsem byl v tom umělém spánku.“ (III/100)

V případě snícího se odvíjejí tři události směřující k budoucnosti. Tou první je již zmiňovaná svatba staršího syna, druhou událostí je promoce mladšího syna, kterému je v době snové události 17 let a v tomto časovém období žádnou vysokou školu nestudoval. Přesto jej snící viděl v tomto věku promovat. Mladší syn poté v reálném čase a věku opravdu promoval.

„17. a 25. Zajímavé, protože i při té promoci byl v tom věku a to je určitá disproporce!“ (II/55)

„A jak tomu rozumíte?“ (II/58)

„Asi takhle – že to bylo jako nějaký poukázání na to, že se to stane, že existuje nějaká budoucnost.“ (II/60)

Vzhledem k celkové naladěnosti (starostlivost) snícího se dá předpokládat, že v bdělém stavu o budoucnosti svého mladšího syna, tedy studiu na VŠ a ukončení promoci, nějakým způsobem uvažoval a toto uvažování se poté promítlo ve snění. Promoce se mu jevila nejen jako potřeba jeho syna, ale zároveň jako jeho vlastní cíl, ke kterému se měl dostat.

„ A hlavně – vás to vůbec nepřekvapí. Prostě ano – tohleto je cíl, a tam bych se měl dostat, jo? Další kapitola. A zase se dostanete do toho – tohle je cíl a tam bych se měl dostat.“ (IV/145-147)

„Co ta samotná promoce. Co představuje ve vašem životě?“ (IV/149)

„Promoce? Nějaká zkouška nebo, spíš takhle – dosáhnutí něčeho. Asi takhle nějak.“ (IV/151)

Poslední událostí směřující v čase snění k reálné budoucnosti je rehabilitace snícího, která taktéž poté proběhla.

„ Zajímavé je, že tam byl i nejbližší reál a to sice rehabilitace.“ (IV/171)

„ A vy se na té rehabilitaci vidíte, nevidíte nebo jak to máte?“ (IV/176)

„Vidím se tam.“ (178)

„Vidíte se – a co se s vámi děje?“ (IV/180)

„Především cvičím.“ (V/182)

Člověk si je již vždy nějakým způsobem vědom své **tělesnosti** a má v určité dostupné míře povědomí o správném a zdravém fungování svého těla. V případě somatických obtíží je schopen si zajistit potřebnou lékařskou péči. Tato bdělá zkušenost je bezesporu známa i snícímu.

„Tomu jsem tenkrát nevěnoval pozornost, protože jsem se v nemocničním prostředí pohyboval.“ (IV/171)

„A máte nějaké vysvětlení pro to, že se vám ve snu ukazovala právě ta rehabilitace?“ (V/192)

„Možná jsem věděl, že budu v tom reálu potom hodně cvičit. Asi tak.“ (V/194)

To, jak jsme na tomto světě, souvisí i s naší **časovostí a dějinností**. Časovost je ve fenomenologii pojímána jako trojrozměrná. Minulost, přítomnost i budoucnost se prolíná v jedné přímce. Minulost ovlivňuje naši přítomnost a odkazuje k volbě budoucích možností. Tato budoucí možnost znovu ovlivňuje naši přítomnost. Jsme tedy neustále v jakémsi „předstihu“ před sebou samými. Lze tedy konstatovat, že určité danosti, které snícího oslovovaly v čase bdění, jsou spjaty s určitým významem a smyslem toho, s čím se setkal i v době snění. Sen vždy poukazuje k tomu, co je již svým způsobem přítomno v bdělém životě snícího.

Základním předpokladem pro daseinsanalytický výklad snu je ponechat vše, co se ve snu zjeví, tím, čím to je, zůstat u snu samotného, nic nepřidávat či neubírat. Postupným dotazováním, u absurdních, fantastických či nevysvětlitelných událostí snového dění, se lze dopátrat pravého významu pro snícího.

2. 4 Výkladová část vztahující se k matce

Samostatnou kapitolu tvoří snový dílčí moment setkání s matkou a jejich společné čekání na tramvaj. Přesto, že snící hovoří o tom, že tento vjem byl krátký, věnoval tomuto tématu mnoho času a vybavil si nejvíce vzpomínek. Tramvaj nemá určenou trasu, řídí se instrukcemi, které jsou ji zadány po vložení karty, kterou drží matka. Cílem trasy tramvaje, po vložení karty, je domov. Pocitové ladění dílčího momentu je vyjádřeno jako očekávání a napětí beze strachu.

Snící se ve snu ocitá v noci na tramvajové zastávce, kde společně s matkou čekají na příjezd tramvaje. Vedou spolu konverzaci, kterou si ovšem

nedokáže vybavit. Zpočátku nerozumí tomu, proč se tam jeho matka objevuje, ale vzápětí nachází sám odpověď.

„A kolik let tam bylo vaší matce? Jak jste ji viděl?“ (V/221)

„Věk v období toho úrazu. Já ve svém tehdejší věku. Ale absolutně nevím, co by to mělo znamenat, nebo kam by to směřovalo. Možná, že mi to mělo tu moji mámu nějak připomenout.“ (V/223-224)

„A jak tedy nazíráte na to, že se vám tam vaše matka objevila?“ (VIII/350)

„Prostě mi to připomnělo to, že ta moje máma není nejmladší a že i ona je v tom dalším životě jeden z lidí, který mě budou potřebovat.“ (VIII/361-362)

Při dotazování se na bližší vztah s matkou v reálném životě se zde znovu objevuje fenomén potřebnosti snícího nejen pro druhé, ale i potřeba vlastní.

„Co pro vás představuje maminka v reálu. Jaký k ní máte vztah?“ (IX/387)

„Dětství, snad i bezpečí a taky pomáhat jí.“ (IX/389)

„Samozřejmě takový ty její potřeby zdravotní, finanční, zatlouct hřebíky, z doby před tím úrazem.“ (VII/282)

„...kdy se mi ta máma připomněla jako blízká osoba, potřebná osoba, se kterou stojím na zastávce.“ (IX/401-402)

Snový výjev poukazuje, jaké jsou vztahové možnosti k matce, jeho citové prožívání vztahu, a otevírá další z fenomenologických existencí. V tomto případě se jedná o **existenciál spolubytí a prostorovosti**. Spolubytí a prostorovost jsou základním rysem lidského pobývání na světě. Člověk se nerodí a neumírá sám. Vždy je již od narození s druhými nějak spjat. Vztahování se k někomu, mít s někým vztah, fenomenologicky řečeno bytí „u někoho“, předpokládá vzájemnou existenciální blízkost osob, které do tohoto vztahu vstupují. Velikost prostorovosti vztahu je poté určována tím, jak hluboce jim na sobě záleží. V případě snícího jde o velmi blízký a intimní vztah k matce *„snad kvůli tomu, že mi ta máma je životem to nejbližší, co mě životem provázelo a stačilo mě to nejkratší připomenutí.“ (XI/459-460)*. Naladěnost tohoto vztahu je dána uplatňováním životních a vztahových možností nejen snícího, ale i jeho

matky. Ve snovém dění mu matka zprostředkovává pocit bezpečí, promítající se do společného čekání na tramvajové zastávce.

2. 5 Výkladová část tramvajové zastávky

Tramvaj a tramvajová zastávka v bdělém životě snícího sehrála velkou roli zasahující do jeho dalšího života. Snící, který utrpěl své závažné poranění právě na tramvajové zastávce, ji ale ve snu vnímá jako běžnou součást každodenního života, dopravní prostředek sloužící k cestování. Má pocit, že s jeho úrazem nemá žádnou souvislost.

„Takhle - ta otázka je zajímavá, protože jsem zvyklý si svoje cesty řešit především autem, a ta zastávka je pro mě poměrně dost výjimečná věc, jo. Jako z hlediska toho, že i v tom reálu tenkrát jsem, kromě toho úrazu na té zastávce, se objevil dejme tomu jednou za týden, nebo jednou za 14 dní. Ale jinak tu zastávku vnímám jako běžnou autonomní věc života. Nemám žádný přesvědčení, že ta zastávka by pro mě měla znamenat nějaký mezník, předěl nebo cokoliv jiného. A dokonce ani po tom úrazu ne.“ (VIII/321-325)

V průběhu výkladu snu vyvstane moment vypovídající o stálém vlivu této události v bdělém stavu spícího.

„Znamená to dopravní prostředek, ale když na té stanici normálně čekám, tak mi vždycky proběhne hlavou ten moment před tou tramvají, který mi nějakým způsobem ovlivnil život.“ (VI/267-268)

Daseinsanalytický přístup v žádném případě nepodsouvá snícímu různé konstrukty, amplifikace nebo asociace vztahující se k dané snové události ani v případě, že je vyvolán konkrétní reálnou událostí. Významová náplň při výkladu jednotlivých daností není mnohdy rozhodující, důležitý je pocit, který snící vůči této danosti ve snu zakouší. Snící v tomto snovém momentu nedává významovou náplň tramvajové zastávky do souvislosti s reálnou situací, jež se mu

stala, nepředstavuje pro něj nebezpečí, své pocity vystihuje jako určité napětí beze strachu v souvislosti s očekáváním „*a bylo to spíš jako očekávání věcí příštích.*“ (VII/274)

Přestože snící vypověděl, že zastávka pro něj nepředstavuje nic mimořádného, vykazoval po mém dotazu, co pro něj zastávka znamená, známky rozrušení. Během odpovědi u něj došlo k silné emoční i vegetativní reakci. Objevil se silný třes rukou, roztřesený byl i hlas, bolesti kolem žaludku i v kolenou. Snící si vyžádal přestávku na cigaretu, vyšel si zakouřit před dům. Vrátil se cca po 25 minutách, třes rukou ustal, vykazoval známky klidu. Uvedl, že jsme se asi něčeho dotkli, ale sám teď neví čeho a nechce teď o tom přemýšlet. Ve výkladu chtěl i nadále pokračovat. I přes tuto reakci bylo nutné akceptovat původní výpověď snícího o svém vztahu k zastávce, která v daném snu pro něj představovala zcela jiné ladění.

Daseinsanalytický přístup respektuje přání snící osoby kdykoliv zastavit výklad, cítí-li ohrožení své intimity, bezpečí, zátěže či například nepříjemný pocit, který není schopen zvládnout. Je tím dáván snícímu nejen pocit jistoty a bezpečí ve vztahu mezi vykládajícím a snícím, ale v některých případech se zamezí i možné retraumatizaci snícího.

2. 6 Výkladová část vztahující se k jízdě tramvají

Snící v této části popisuje svou cestu tramvají, na které jej doprovází stále jeho matka. Tramvaj nemá daný cíl cesty „*v podstatě ta tramvaj neměla číslo, a neměla určenou trasu, jak běžně známe, ale řídila se tím, tou instrukcí – potřebuji tam*“ (X/428-429)

Jako zajímavý shledává fakt, že tramvaj není klasická, tak jak ji zná všeobecně, ale vidí ji jako spojení několika přepravních prostředků „... *to bylo*

něco jako tramvaj, mikrobus a taxík dohromady...“ (X/429). Této části nerozumí, je to pro něj „hluché“ místo.

Významným dílčím momentem je snová významovost cíle tramvaje. Ten je znám teprve po načtení informace z karty, kterou vlastní matka „*viděl jsem tu kartu v ruce své mámy“ (X/438)* a v okamžiku načtení se objevuje cíl cesty vedoucí domů. Matka zde znovu hraje pro snícího důležitou roli, neboť mu poskytuje pocit bezpečí i v této situaci. V momentě uvědomění si cíle cesty je snící velmi překvapený a dlouze o tom přemýšlí. Tato informace mu přinesla pochopení celkového významu snu.

„Můžeme tedy tramvajovou zastávku opustit? Je pro vás tento úsek srozumitelný“? (XI/469)

„Ano-rozumím tomu. Ono je to vlastně pořád o tom, že jsem na nějaký cestě, na cestě domů, a moje máma je tam se mnou. Asi to bylo dobrý rozhodnutí.“ (XI/471-472)

Znovu se zde ukazuje důležitost ponechávat snové události a jejich významovost pro snícího tak, jak jej vnímá právě on. I když jsem si byla vědoma silné emoční reakce na otázku směřující k jeho vztahu k tramvajové zastávce, kterou snící projevil v čase výkladu, zdržela jsem se možné interpretace či otázek, jenž by mohly snícího odvést od jeho vlastního pocitového ladění. Pro snícího byla *významová náplň* v době snění zcela jiná, a jak se následně ve výkladu ukázalo, přivedla snícího k pochopení celého kontextu snu.

Při daseinsanalytickém výkladu snu je kladen důraz na přirozené a nenásilné porozumění všem snovým danostem a jednotlivostem ze strany snícího, a na jeho autenticitu. To, co snící v souvislosti v daném okamžiku prožil, lze nazvat heuristickým propojením svého snu a bdělé situace, kterou v té době zažíval.

3 VÝSLEDKY

Během výkladu snu jevil klient potřebu kontroly nad situací, pro něj zcela neznámou a novou. Ujišťoval se, že mu správně rozumím, měl potřebu dovysvětlit situace, které považoval za málo srozumitelné. Řeč byla místy zabíhavá a nesouvisela s výkladem snu. V těchto situacích jsem se snažila klienta pomocí vhodně pokládaných otázek, navracet zpět k výkladu snového dění.

Klient až do výkladu prvního snu svůj snový stav nepovažoval za sen, ale vytvořil si bezpečný rámec v podobě reinkarnace, kterému rozuměl a dovolil mu lépe uchopit obsah snů. Tento bezpečný rámec jsem se snažila během výkladu respektovat a daseinsanalytický model dotazování a jednotlivé výkladové kroky jsem v průběhu výkladu snu tedy modifikovala tak, aby se klient cítil bezpečně, neměl pocit nátlaku a současně zůstal zachován fenomenologický přístup.

Postupným dotazováním se na jednotlivé osoby, věci, děje a pocity s tím spojené, si klient začal uvědomovat a spojovat některé události ve snovém stavu a jeho tehdejšími reálnými vztahy k blízkým osobám.

Pojmenování snového stavu

Omezila jsem užívání slova *sen* (třikrát) a při jeho vyslovení jsem sledovala, jakou reakci u něj vyvolá. Klient se proti tomu neohradil a naopak slovo *sen* užil sám dvakrát. Jeho obvyklým slovem pro pojmenování snového dění bylo slovo *sekvence* a *diapozitiv*. V poslední fázi výkladu sám slovo *sekvence* a *diapozitiv* označil za „*hrozné*“ a dál je použil pouze jednou. Snový stav popsal ke konci výkladu jako *alternativu*.

„*To vědomí těch blízkých si vás v týhleť alternativě vyžádá.*“ (XIV/594)

Matka

Snovou přítomnost matky spojil s významem dětství, bezpečí, blízkosti, potřebnosti a závislosti na jeho osobě. Uvědomil si svůj hluboký vztah k matce a význam, který pro něj matka v životě představuje.

„Dětství, snad i bezpečí a taky pomáhat jí.“ (IX/388)

„...jako blízká osoba, potřebná osoba.“ (IX/401)

„Jsem tady a budu tě potřebovat.“ (XI/457)

„Máma je životem to nejbližší, co mě životem provázelo.“ (XI/458)

Synové

Promoci a svatbu svých synů vnímal jako odkaz na jejich budoucí možnosti v reálném životě. Znovu si tedy potvrdil smysl své potřebnosti při pomoci v realizaci jejich životních plánů.

„Asi takhle - že to bylo jako nějaký poukázání na to, že se to stane, že existuje nějaká budoucnost.“ (II/60)

„Ale zajímavé je, že s určitým průhledem do budoucna s tím, co by ode mě požadovali a kam by chtěli dospět.“ (I/6)

Časové nesrovnalosti

Důležité jsou momenty, kdy si klient začal spojovat souvislost vlivu okolního dění kolem něj a on sám zůstával v umělém spánku. Přemýšlel nad tím, že i v umělém spánku vnímal osoby a události a tyto vjemy se pak promítly do snových obrazů. Tímto způsobem si byl poté schopen vysvětlit i snové představy o náhledu do budoucnosti svých synů (promoce, svatba) a rehabilitace (vědomá znalost prostředí).

„Tomu jsem tenkrát nevěnoval pozornost, protože jsem se v tom nemocničním prostředí pohyboval.“ (IV/170)

„Možná jsem věděl, že budu v tom reálu potom hodně cvičit.“ (V/193)

„No, syn mi o ní vyprávěl, když tam za mnou chodil. Já si to asi nějak pamatoval, i když jsem byl v tom umělém spánku.“ (III/99)

Tramvajová zastávka, tramvaj

Smysl přítomnosti tramvajové zastávky a tramvaje ve snu propojil klient s dvěma významy. Prvním byl opětovně jeho vztah k matce a to, že jej stále potřebuje a druhým se stal dojezdový cíl tramvaje. Tím byl domov. Samotné zjištění, že rozpoznal cíl jako domov, bylo pro klienta překvapením a setrval několik minut v mlčení.

„...protože ten cíl tý cesty, podle tý permanentky byl domů!“ (X/450)

Dotazováním se na významový smysl zastávky v jeho životě vyvolalo u klienta silnou emoční odezvu. Přesto, že ji klient chápe jako běžnou součást lidského života, ničím výjimečnou, autonomní věc je nadále stále spojena se vzpomínkou na úraz v i současnosti.

„Tak mi vždycky proběhne hlavou před tou tramvají, který mi nějakým způsobem ovlivnil život.“ (VI/266)

Dotazováním se na významový smysl zastávky v jeho životě vyvolalo u klienta silnou emoční odezvu. Přesto, že ji klient chápe jako běžnou součást lidského života, ničím výjimečnou, autonomní věc je nadále stále spojena se vzpomínkou na úraz v i současnosti.

„tak mi vždycky proběhne hlavou před tou tramvají, který mi nějakým způsobem ovlivnil život.“ (VI/266)

Klient sám od sebe nahlédl na významovost celého snového dění ze zcela jiného úhlu pohledu. Porozuměl významu svobodné volby mezi postupným návratem do života nebo jeho konečností. Důležitost volby této konfrontace byla stvrzena uvědoměním si, jak silné a hluboké má vztahy ke svým synům, matce i ostatním, kteří se mu ve snu zjevovali. Uvědomil si svou potřebnost pro druhé a s tím spojené závazky. Snu během postupné explorační začal rozumět jako tomu, co bylo stále v jeho bdělých možnostech a co jej přivedlo k jejich uskutečňování.

Usuzuji tedy z toho, že se postupně u něj začalo docházet s uvědomováním si možných reálných významů v souvislosti s jednotlivými událostmi, matka synové, promoce, rehabilitace, svatba v souvislosti s jeho tehdejší reálnou situací.

Během samotného výkladu jsem sledovala, které z možných existenciálů se v souvislosti s tímto snem zjeví. V této souvislosti jsem rozpoznala existenciály:

Smrtelnosti - setkání se s vlastní smrtelností.

Starosti - péče o sebe i o druhé.

Svobody – svobodné rozhodování mezi životem a smrtí.

Časovosti a dějinnosti – sledování přítomnosti i budoucnosti.

Spolubytí - pobývání s ostatními.

Vrženosti – stav, do kterého se dostal bez vlastního přičinění.

Proststorovosti - vztahy mezi blízkými osobami.

Naladěnosti – celkové pocity.

Otevřenosti - otevřen k tomu, co přicházelo.

Tělesnosti - uvědomování si vlastního těla.

Možnosti – uvědomění si, co bylo v jeho možnostech.

4 DISKUSE

V této bakalářské práci jsem zpracovala téma výkladu snů s klientem, který utrpěl závažné poranění mozku. Jeho dlouhodobý umělý spánek u něj vyvolal řadu snů se silným a mnohdy děsivým emocionálním zabarvením. Tento pro něj zcela ojedinělý životní zážitek nemohl ze svého života jen tak odsunout. Jedinou srozumitelnou cestou pro něj v této chvíli bylo vysvětlit si snové příběhy jako vlastní reinkarnaci. Ale jak sám podotkl, trvalo mu léta, než byl schopen je „trochu vytěsnit“.

Svoboda člověka se projevuje především v jeho schopnosti rozhodovat se a volit mezi různými možnostmi. Vystala zde otázka, nakolik byl klient ve snovém stavu této možnosti svobodného rozhodování schopen. I když se z prvního pohledu může jevit, že je ve snovém stavu značně nesvoboden, zcela určitě to tak není. Stále bylo v jeho možnostech rozhodnout se, kterou alternativu své existence zvolí. Záleželo na tom, jak této možnosti porozumí. Svobodná volba je vázána na schopnost člověka vybírat si tak, aby to odpovídalo jeho možnosti být sám sebou. V tom se objevuje jak svoboda člověka, tak i jeho autenticita. Volba mého klienta byla jasná „*asi jsem se nějak rozhodl pro tu existenci....*“

Při zpracovávání teoretické části jsem nacházela především výzkumu zaměřené na pocity u pacientů po celkových anesteziích. Nenalezla jsem v literatuře zdroje, které by pracovaly s klienty psychoterapeuticky pomocí výkladu snů. Předpokládám, že práce se snovými prožitky může mít řady klientů významný terapeutický efekt.

Určitě by napomohla větší koordinace mezi nemocničnými, a praktickými lékaři a psychoterapeuty. Zvláště pak personál nemocnice je zpravidla první, se kterým se po probouzení setkávají. V prvopočáteční zmatenosti po probuzení si pacienti vůbec nemusí být vědomi, co se stalo a kde se nacházejí. Citlivá účast a dotaz, zda měli sen a jak se v něm cítili a zda mu rozumí, může mít zásadní vliv na průběh dalšího začleňování snových zážitků do reality bdělého stavu.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na výklad snů u klienta, který následkem dopravní nehody utrpěl kraniocerebrální trauma. Těžké poškození mozku vyžadovalo uvedení klienta do šestitýdenního umělého spánku. Během této řízené anestezie u něj proběhla řada snů, které svým obsahem poukazovaly na probíhající boj o vlastní život. Klient si tyto snové zkušenosti vysvětlil jako reinkarnační zážitek.

Mým cílem bylo zjistit, zda i po tak dlouhém časovém odstupu jedenácti let, je možné dopomoci klientovi k porozumění jednotlivých významů, které se v jeho snovém stavu vyskytly a uvést je do kontextu s tehdejší životní situací, ve které se nalézal. Pro tuto metodu jsem zvolila daseinsanalytický výklad snů, jehož filosofií je respektovat jedinečnost každého člověka a řídit se pravidlem ponechat na samotném klientovi nalézt a porozumět významům toho, s čím se ve snech setkal.

V průběhu výkladu snu došlo u klienta k postupnému porozumění jednotlivým snovým dějům, vztahům a situacím v kontextu s jeho tehdejší reálnou životní situací. Klient sám nahlédl na obsahový význam snu jako na příležitost uplatnit své schopnosti v tehdejší bdělém životě a zároveň se mu otevřela nová témata, která jej oslovila i v současnosti. Toto porozumění celkovému významu snu poté začlenil do své životní historie.

V teoretické části jsem se věnovala fyziologií spánku, snění a studiem zabývající se vznikem snů a jejich obsahem. Vzhledem k charakteristice tělesného poškození pacienta jsem považovala za důležité podat stručný přehled o poškozeních mozku a vlivu anestetik na snění a sny pacientů. Dále jsem zmínila úlohu psychologa v procesu rehabilitace pacienta s tímto poškozením. V kapitole zaměřené na teorie výkladů snů jsem se z větší části soustředila na vysvětlení fenomenologického přístupu daseinsanalytické výkladové metody.

Základním předpokladem psychoterapeutického výkladu snu je důvěra mezi klientem a psychoterapeutem. Na těchto základech lze stavět dialog klienta a terapeuta. V dialogu se klientovi otevírá prostor pro sebevyjádření a zamyšlení se nad svými možnostmi a otevírá cestu k jeho vlastnímu sebeporozumění. Ve své práci jsem se pokusila ukázat na možný způsob psychoterapeutické práce pomocí výkladu snů s těmito klienty.

LITERATURA

BOSS, M. *Včera v noci se mi zdálo*. Přel. Oldřich ČÁLEK. Praha: Triton, 2002. ISBN 80-7254-229-X.

CONDRAU, G. *Sigmund Freud a Martin Heidegger. Daseinsanalytická teorie neuróz a psychoterapie*. Přel. Oldřich ČÁLEK. Praha: Triton, 1998. ISBN 80-85875-74-8.

ČÁLEK, O. *Daseinsanalytický výklad snů*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2010. ISBN 978-80-904541-6-3.

ČÁLEK, O. *Skupinová daseinsanalýza*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-539-6.

FOSSE, R., STICKGOLD, R. and HOBSON, J. A. The mind in REM sleep: Reports of emotional experience. *Sleep*, 2001, roč.24, č.8, s.947-955. ISSN 1550-9109

FREUD, S. *Výklad snů*. Přel. Ota FRIEDMANN. 5.vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2005. ISBN 80-86559-16-5.

HEIDEGGER, M. *Bytí a čas*. Přel. Ivan CHVATÍK a Pavel KOUBA. Praha: Oikoymenh, 1996. ISBN 80-86-005-12-7.

HOBSON, J. A, PACE-SCHOTT, E.F. and STICKGOLD, R. Dreaming and the brain: Toward a cognitive neuroscience of conscious states. *Behavioral & Brain Sciences*. 2000, roč. 23, č. 6, s. 793-842. ISSN 0140525X.

HOBSON, J.A. *Dreaming. A very short Introduction*. OXVORD: Oxvord Universty Press, 2002. ISBN 0-19-280215-1

LESLIE, K. Dreaming during Anesthesia and Anesthetic Depth in Elective Surgery Patients: A Prospective Cohort Study. *Anesthesiology*. 2007, roč. 106, č. 1, s. 33-42. ISSN 00033022.

JUNG, C.G. *Analytická psychologie. Její teorie a praxe. Tavistocké přednášky*. Přel. Kristina LUKÁŠOVÁ-ČERNÁ a Karel PLOCEK, 2.vyd. Praha: Academia, 1993. 80-200-0480-7.

JUNG, C.G. *Výbor z díla I. Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Přel. Alena BERNÁŠKOVÁ, Kristina ČERNÁ, Jitka ŠKODOVÁ aj. 2.vyd. Brno: Tomáš Janeček, 1997. ISBN 80-8580-14-8.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie nemoci*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0179-0

MÁLEK, J., DVOŘÁK, A. aj. *Základy anesteziologie*. Praha: UK. 2009, Projekt č.1072/2009

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NIELSEN, T.A. A review of mentation in REM and NREM sleep: 'Covert' REM sleep as a possible reconciliation of two opposing models. *Behavioral & Brain Sciences*. 2000, roč. 23, č. 6, s. 851-866. ISSN 0140525X.

NEVŠÍMALOVÁ, S., RŮŽIČKA, E., TICHÝ, J. aj. *NEUROLOGIE*. Praha: Galén 2005. ISBN 80-7262-160-2

NEVŠÍMALOVÁ, S., ŠONKA, K. *Poruchy spánku a bdění*. 2.doplň.a přeprac.vyd. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-500-0.

PLHÁKOVÁ, A. *Spánek a snění. Vědecké poznatky a jejich psychoterapeutické využití*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-262-0365.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3.

PREISS, M. *Klinická neuropsychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-443-6.

SAMUELSSON, P., BRUDIN, L. and R. H. SANDIN, R.H. Intraoperative dreams reported after general anaesthesia are not early interpretations of delayed awareness. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 2008, roč. 52, č. 6, s. 805-809. ISSN 00015172.

SOLMS, M. Dreaming and REM sleep are controlled by different brain mechanisms. In: PACE-SCHOTT, E.F., SOLMS, M., BLAGROVE, M. and HARNAD, S., eds. *Sleep and dreaming. Scientific advances and reconsiderations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s.51-58. ISBN-13 978-0-521-00869-3.

STARÝ, J. a HRDLIČKA, J. *Spánek a sny. Svět archaických kultur III.* Praha: Herrmann, 2008. ISBN 978-80-87054-12-3.

VOLLMAR, K. *Síla snů.* Přel. Jaroslav HAIDLER. Brno: Tomáš Janeček, 1995. ISBN 80-85880-08-3.

DALŠÍ LITERATURA

ARISTOTELÉS. *Člověk a příroda.* Přel. Antonín KŘÍŽ a Milan MRÁZ. Praha: Svoboda, 1984. Edice Antická knihovna, sv.52.

ARTEMIDÓROS. *Snář.* Přel. Rostislav HOŠEK. Praha: Svoboda, 1974. Edice Antická knihovna, sv.26.

BLACK, J. a GREEN, A. *Bohové, démoni a symboly starověké Mezopotámie.* Přel. Jana NOVOTNÁ. Praha: Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-266-8.

LECOUTEUX, C. *Vily, čarodějnice a vlkodlaci ve středověku.* Přel. Barbora CHVOJKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-155-6.

LEXA, F. *Výbor ze starší literatury Egyptské.* Praha: Šolc a Šimáček, 1947.

VÍTEK, T. *Věštění v antickém Řecku I. Od věštců k losům.* Praha: Herrmann, 2010. ISBN 978-80-87054-23-9.

EBERHARD, W. *Lexikon čínských symbolů. Obrázková řeč Číny.* Přel. Eva ČERNÁ. Praha: Volvox Globator, 2001. ISBN 80-7207-401-6.

SVÍTEK, M. *Sny a celková anestezie. Karim 1. LF UK Praha, 2011. Dostupné z: www.csarim.cz/Public/csim/.../csim-2011-10-06-a02-3-svitek-m.pdf (staženo 21.4.2013)*

PŘÍLOHA č. I.

Přepis snu klienta

1 **Snící**

2 Tma. Najednou v tý tmě, prostě takový světelný bod, a kdybych se tomu bránil, tak
3 bych se k tomu bodu nedošel, prostě ten bod se blížil. A v okamžiku takového
4 nějakého kontaktu, tak tam bylo vědomí, že tam jsou dvě cesty. Jedna cesta, která
5 by znamenala takový nějaký definitivní konec, ale pozor! Mý, reálný životní cesty
6 – jo? A dejme tomu směr doprava nebo ta druhá možnost, tak to bylo pokračovat a
7 naprosto reálně se mi objevily potřeby mých blízkých. Ale zajímavé je že
8 s určitým průhledem do budoucna s tím, co by ode mě požadovali a kam by chtěli
9 dospět. A zajímavé je to, že tam ten výraz „de javue“ je úplně reálný, protože
10 některé z těch věcí jsem si potom prožil, třeba promoce mého mladšího syna
11 Ondry, kdy už jsem tam jednou vlastně byl. Takže to byl úplně ten začátek. To
12 prostě skončilo.

13 **Vykládající:**

14 Dobře. Tak můžeme tady u toho zůstat? Můžeme tady udělat výklad z tohoto
15 úseku?

16 **Snící:**

17 Ano. Můžeme

18 **Vykládající:**

19 Říkáte, že na počátku je tma, pak se objevuje světelný bod, který se blíží, jste
20 v tom prvotním kontaktu si uvědomujete, že jsou dvě cesty. Jedná cesta říká, že je
21 definitivní konec toho vašeho reálného života a ta druhá cesta, kterou zmiňujete
22 jako doprava, že je tam ta druhá možnost pokračovat?

23 **Snící:**

24 Prosím vás nepředstavujte si to jako dvě cesty a rozcestí. Já jsem řekl doprava, ale
25 to dejme tomu je takový nějaký aforismus jo. Prostě uvědomíte si dvě cesty a ta
26 cesta, abych to rozlišil, doprava - tam se vám to najednou objeví i včetně těch
27 bolestí a včetně toho, co vás potom čeká. To znamená takový ten postupný start
28 organismu, bolesti, které teprve přijdou jo-to všechno tam bylo.

29 **Vykládající:**

30 To všechno tedy bylo na té druhé možnosti. Vy jste si mohl zvolit. Vám se tam
31 promítlo co..

32 **Snící:**

33 Buď konec anebo pokračuj. Ale pokračuj, bude to bolestivý, ale potřebujou tě.
34 Proto.

35 **Vykládající:**

36 A to, potřebujou tě ... Vy jste se zmiňoval, že jste si tam prožil takový ten stav i s
37 tou jejich budoucností-promocí syna a tak dále. To potřebují tě - vy tam vidíte své
38 blízké přímo? Ukazují se vám tam?

39 **Snící:**

40 Ano. (*souhlasné přikyvování*)

41 **Vykládající:**

42 A říkají ty své potřeby? Proto to víte? Jaké budou mít ty své potřeby?

43 **Snící:**
44 Ano. Přesně tak.

45 **Vykládající:**
46 A můžeme se podívat, kdo tam všechno je? Koho tam vidíte?

47 **Snící:**
48 Především děti.

49 **Vykládající:**
50 Děti, vy máte syna a?

51 **Snící:**
52 Mám dva syny.

53 **Vykládající:**
54 Jak byli staří v té době. Jak jste je tam viděl. V tomto věku – to znamená v době
55 úrazu nebo jako velké?

56 **Snící:**
57 (přemýšlí) V tom věku ano v tom věku reálném ano v reálné.

58 **Vykládající:**
59 V té době. A kolik jim v té době bylo

60 **Snící:**
61 Hmmm 8 let mezi nima staršímu 26 mladšímu 17

62 **Vykládající:**
63 Takže jste je tam viděl v tomto věku

64 **Snící:**
65 17. a 25. Zajímavé (*zde se velmi nad tím sám podivuje*), protože i při té promoci
66 byl v tom věku a to je určitá disproporce...

67 **Vykládající:**
68 A jak tomu rozumíte

69 **Spící:**
70 Asi takhle- že to bylo jako nějaký poukázání na to, že se to stane, že existuje
71 nějaká budoucnost...
72 (*v této chvíli jej to zaujalo, začíná přemýšlet nad tím, že už to nebylo jen: takhle se*
73 *to stalo, a vy mi nemáte o tom co mluvit, ale tady se poprvé nad tím začíná*
74 *zamýšlet, dává si zřetelně čas*)

75 **Vykládající:**
76 Takže vy jste viděl tu promoci

77 **Snící:**
78 Ano, ale ta promoce, tak to nebylo to, že bych byl přímo, ona probíhala v Paláci
79 kultury, že bych byl věděl, že jdu do Paláce kultury, ale byli tam, pamatují si na
80 své příbuzné také tenkrát v odpovídajícím věku, a na tu promoci. A ten časový
81 úsek nebyl dlouhý, bylo to jen takové nakouknutí, zhruba tak na 5minut na 3
82 minuty
83 Ale byl to určitý cíl a vedle toho se promítaly určité sekvence z tý verze ...

84 **Vykládající:**
85 Z verze....z té možnosti prostě žít?

86 **Snící:**
87 Ano..... v podstatě v okamžiku, kdy jsem si uvědomil ten cíl a to dosažení, tak se
88 šlo k další sekvenci, jako kdyby vám tam dal někdo další diák.

89 **Vykládající:**
90 Jak to probíhalo, že jste si najednou uvědomil ten cíl a to dosažení. Můžete mi to
91 nějak popsat?
92 **Snící:**
93 *(dlouhé přemýšlení)* Jak jsem se zmínil, jako, kdybyste byla někde v promítací
94 místnosti a někdo vám tam dával jeden diapozitiv za druhým.
95 **Vykládající:**
96 Takže jste to před sebou viděl jako skutečnost?
97 **Snící:**
98 Jako skutečnost. Jako účastník. Ale ty sekvence byly jednotlivé diapozitivy.
99 *(Tady je stále v sekvencích, stále tam nevsouvám slovo sen)*
100 **Vykládající:**
101 Vy jste se zmínil o promoci syna. Popisoval jste, že tam máte syny, a co se tam
102 odehrávalo ještě dále? Vy jste tam viděl tu promoci zcela reálnou, říkal jste, že na
103 té promoci bylo příbuzenstvo. Pamatujete si, kdo tam byl?
104 **Snící:**
105 Byli tam všechny klíčové osobnosti nejbližších příbuzných. A teď jste mi
106 připomněla - byla tam třeba sekvence svatby mého staršího syna, jehož partnerku
107 jsem předtím nikdy neviděl a v okamžiku, když potom přišla do nemocnice, tak už
108 jsem ji znal.
109 **Vykládající:**
110 Znal jste ji...viděl jste ji v tom snu...
111 **Snící:**
112 To bylo velice zajímavý
113 **Vykládající:**
114 A jak tedy tomu rozumíte?
115 **Snící:**
116 No, syn mi o ní vyprávěl, když tam za mnou chodil. Já si to asi nějak pamatoval, i
117 když jsem byl v tom umělém spánku
118 *(není v tom, já jsem viděl budoucnost, ale zcela reálná věc“no možná mi o ní*
119 *vyprávěl“)*
120 **Vykládající:**
121 A vy jste viděl svatbu i druhého syna a to jste viděl jako...
122 **Snící:**
123 Hmm...jako omezený krátký časový úsek.
124 **Vykládající:**
125 Jako krátký časový úsek. A můžete popsat, stejně jako jsme si popsali tu promoci,
126 popsat ten vjem, s kterým jste se setkal? Jak to vypadalo?
127 **Snící:**
128 Víím, že mě tam překvapila jedna věc protože my nejsme nijak církevně
129 založena rodina. A že mě překvapila svatba v kostele.
130 **Vykládající:**
131 To vás překvapilo? A jaké to bylo pro vás, když jste byl v tom kostele. Co jste si o
132 tom myslel?
133 **Snící:**
134 Prosím vás, tam snad ani nebyl čas přemýšlet, protože nastupovala další sekvence.

135 **Vykládající:**
136 Vy jste byl překvapený? Říkáte - mě to překvapilo. Můžete u této chvíle nějak
137 setrvat?
138 **Snící:**
139 V podstatě to je, jako byste věděla, do čeho jdete. Jste v roli pozorovatele a jste
140 seznamovaná s tím, co ještě by vás čekalo za předpokladu, když se rozhodnete pro
141 tu verzi B a sice - pokračovat s tím životem. Tam bylo buď to vzdát, to znamená
142 položit to, a dejme tomu jet bez pokračování, černá tma. Anebo jít do té druhé
143 alternativy, jako kdyby vám dal někdo na výběr. A všechny sekvence byly bez
144 komentáře bez dialogů, ale s osobama, který vás běžně provází životem. Byla tam
145 moje tchýně, moje matka, promoce
146 **Vykládající:**
147 Můžeme se zastavit u těchto věcí? Říkáte, že tam vidíte sekvenci - máme před
148 sebou obraz promoce a říkáte je tam moje tchýně, je tam moje matka. Je tam ještě
149 někdo z těch opravdu blízkých nebo těch, které vy považujete za blízké?
150 **Snící:**
151 No, máte k tomu ten vztah jako v normálním životě, spíš by vás překvapilo to,
152 kdyby tam někdo scházel.
153 **Vykládající:**
154 Zůstaňme chvíli v tomhle. Zkuste jen popsat, zda je tam vidíte nebo nevidíte.
155 Vidíte tam mámu, tchýni-kdo je tam ještě?
156 **Snící:**
157 *(přemýšlí)*
158 Byly tam. Na promoci bylo několik desítek lidí a mezi nimi byli samozřejmě ti
159 moji nejbližší. Já mám strašně moc příbuzných. Jsme rozvětvení. V té době jsem
160 měl pocit, že tam byli všichni.
161 **Vykládající:**
162 Byla tam vaše žena?
163 **Snící**
164 Byla
165 **Vykládající**
166 Je tam někdo, kdo pro vás jakoby vystupuje z toho vjemu?
167 **Snící:**
168 *(dlouhé přemýšlení)* Ne. V tu chvíli to berete jako autonomní věc. A hlavně - vás
169 to vůbec nepřekvapí. Prostě ano – tohleto je cíl a tam bych se měl dostat jo? Další
170 kapitola. A zase se dostanete do toho- tohle je cíl a tam bych se měl dostat.
171 **Vykládající:**
172 Co ta samotná promoce. Co představuje ve vašem životě?
173 **Snící:**
174 Promoce? Nějaká zkouška nebo, spíš takhle - dosáhnutí něčeho... asi takhle nějak
175 **Vykládající:**
176 Takže tam máme promoci. Máme tam svatbu. Svatba je v kostele -což vás
177 překvapuje. A čím vás to překvapuje?
178 **Snící:**
179 Stejně mě to potom překvapilo v reálu tý svatby. Kdy vlastně jsem ani netušil, že
180 lze dělat svatbu i úřední a církevní akt dohromady. To jsem nevěděl ani netušil.

181 **Vykládající:**
182 To se stalo potom v reálu
183 **Snící:**
184 To se stalo v reálu a bylo to pro mě vysvětlení tohohle toho. Je to něco, co jsem si
185 tenkrát nedokázal představit. Připadalo mi to nemožné.... dvě neslučitelné věci
186 **Vykládající:**
187 A v čem neslučitelné?
188 **Spící:**
189 No v tom světským a úředním. Já nevím. Musím o tom víc přemýšlet....
190 *Tady je vidět, že se momentálně už dál nedostaneme. Byla to pro něj nová*
191 *informace, nový náhled a on musí o tom přemýšlet a mít na to čas)*
192 **Vykládající:**
193 Promoce, svatba, co ještě další?
194 **Snící:**
195 Zajímavé je (*výraz opravdového překvapení*), že tam byl i nejbližší reál a to sice
196 rehabilitace. Tomu jsem tenkrát nevěnoval pozornost, protože jsem se v tom
197 nemocničním prostředí pohyboval (*myslí tím reálný život*), ale zajímavé je, že ta
198 kulisa rehabilitačního pavilonu ve Střešovicích se mi promítla dříve, ještě když
199 jsem byl na jednotce intenzivní péče.
200 **Vykládající:**
201 A to bylo na cestě té druhé možnosti. A vy se na té rehabilitaci vidíte, nevidíte
202 nebo jak to máte
203 **Snící:**
204 (*dlouhé přemýšlení*) Vidím se tam.
205 **Vykládající:**
206 Vidíte se – a co se s vámi děje?
207 **Snící:**
208 Především cvičím.
209 **Vykládající:**
210 Cvičíte... A jak, na čem?
211 **Snící:**
212 Je tam tělocvična, ribstol a rehabilitační lehátka. To tam bylo.
213 **Vykládající:**
214 Jsou tam nějakí lidé?
215 **Snící:**
216 Nevím. Nevybavuju si to.
217 **Vykládající:**
218 A máte nějaké vysvětlení pro to, že se vám ukazovala ve snu právě ta rehabilitace?
219 **Snící:**
220 Možná jsem věděl, že budu v tom reálu potom hodně cvičit. Asi tak
221 (*hodně důrazné, jako by mu to najednou došlo. A používá "reál". Okamžik, kdy*
222 *nezůstává pouze v tom snu, ale jde z toho ven - do toho života*)
223 **Vykládající:**
224 Dobře můžeme to tak nechat. Ještě něco?
225 **Snící:**

226 Musím se soustředit (*dlouhé přemýšlení*) Tam jsou potom děje, který nemá i
227 reálný opory.
228 **Vykládající:**
229 Můžete je popsat?
230 **Snící:**
231 Nemůžu je vytáhnout
232 **Vykládající:**
233 Stačí, když ty střípky nějak nazvete-i ony nějakým způsobem do toho děje patří.
234 **Snící:**
235 Nedokážu to určit, ale tam jsou potom takový krátký sekvence, kdy s někým
236 stojím na zastávce a je to vlastně moje matka, a na něco čekáme ale to je bez
237 pokračování
238 **Vykládající:**
239 Ty sekvence jsou nějak důležité. Objevují se tam
240 **Snící:**
241 Já vím. Ale přitom je tohle sekvence, která je naprosto nereálná, protože za 1.
242 MHD jsem cestoval velice velice minimálně, a se svojí matkou už vůbec ne. Tu
243 především vozím v autě.
244 **Vykládající:**
245 Mohu se zeptat, jak jste tomu rozuměl, že tam stojíte se svou matkou, jak si
246 vybavíte ten obrázek-je tam světlo nebo tma, pocit, když tam stojíte...
247 **Snící:**
248 Zajímavé. Byla spíše tma, bylo to jakoby v noci.
249 **Vykládající:**
250 A kolik let tam bylo vaší matce? Jak jste ji viděl?
251 **Snící:**
252 (*dlouhé přemýšlení*) Věk v období toho úrazu. Já ve svém tehdejší věku. Ale
253 absolutně nevím, co by to mělo znamenat nebo kam by to směřovalo. Možná že mi
254 to mělo tu moji mámu nějak připomenout.
255 **Vykládající:**
256 Tak byste to vnímal, že to byla připomínka vaší mámy. A vy jste říkal, že v reálu
257 jste ji nikam nevozil, že jste jezdil pouze autem. O čem to může vypovídat - jak
258 tomu rozumíte? Vy stojíte s mámou na zastávce...
259 **Snící:**
260 Na tramvajové! (*silný důraz na slovo tramvajová*)
261 **Vykládající:**
262 Ano na tramvajové.
263 **Snící:**
264 Tam byly koleje, takže to byla tramvajová
265 **Vykládající:**
266 Tramvajová zastávka. Co si myslíte, že tam tak stojíte.
267 **Snící:**
268 To byl kaleidoskop útržků, který mi měly připomenout ty moje nejbližší rodinný
269 příslušníky. Vlastně taková jakoby rekapitulace těch potřebnejch, kam by to mělo
270 směřovat.
271 **Vykládající:**

272 A když jsme u té rekapitulace. Pojd'me se zastavit u tohohle kousíčku. Stojíte, je
273 tma, noc, na tramvajové zastávce, stojí tam vaše máma, a vy spolu nějak
274 komunikujete nebo nekomunikujete, co tam probíhá? Je tam ticho nebo?
275 **Snící:**
276 O něčem jsme se bavili, ale to už si nedokážu vybavit
277 **Vykládající:**
278 Takže máte nějakou konverzaci. A nálada je jaká? Jak se tam cítíte?
279 **Snící:**
280 (*úsměv*) to je zajímavý. V očekávání něčeho. Ale byl to příjezd tramvaje.
281 **Vykládající:**
282 V očekávání. A to očekávání-popsal byste ho jak? Je pro vás příjemné nebo je to
283 napětí nebo strach - co tam vnímáte?
284 **Snící:**
285 Napětí. Ale beze strachu. S tím že samozřejmě čekáme na příjezd toho, co tam má
286 přijet a na konci by mělo být nějaký rozhodnutí. Po dojezdu do toho cíle
287 **Vykládající:**
288 Tou tramvají?
289 **Snící:**
290 Ano tou tramvají
291 **Vykládající:**
292 Zeptám se vás-co je pro vás tramvaj?
293 **Snící:**
294 Hmm ... Dopravní prostředek
295 **Vykládající:**
296 Dopravní prostředek – jak tomu mohu rozumět? Slouží pro vás tramvaj k čemu?
297 Jen tak všeobecně-jak to vnímáte.
298 **Snící:**
299 Znamená to pro mě dopravní prostředek, ale když čekám na tý stanici normálně (*v*
300 *reálu*), tak mi vždycky proběhne hlavou před tou tramvají, který mi nějakým
301 způsobem ovlivnil život. Nehledě na to, že na tý zastávce tramvaje máte šanci
302 mozek zaměstnávat i jiným způsobem
303 **Vykládající:**
304 Říkal jste, že tam máte nějaké očekávání
305 **Snící:**
306 V té vzpomínce to bylo vázáno na to, že jedeme za nějakým cílem. A nedokážu
307 určit už ten cíl. Víím, že jsme tam stáli. Na tý zastávce a probíhala tam nějaká
308 konverzace, a bylo to spíš jako očekávání věcí příštích.
309 **Vykládající:**
310 Očekávání věcí příštích-to jste hezky popsal. A v reálu v té době přibližovalo se to
311 k něčemu? Mělo to nějakou paralelu k tomu normálnímu životu v té době?
312 **Snící:**
313 Moment (zamyšlení se se zavřenýma očima) tam byla jediná věc. Návštěvy tý má
314 matky v nemocnici-jako v tom reálném životě, ale určitě tam nebylo něco, co by
315 bylo vázáno dějově. Protože v tý nemocnici vlastně jsem ztratil přehled o reálných
316 potřebách. Asi takhle - neměl jsem informace, který by mě vázaly k mojí mámě
317 v okamžiku, když za mnou do tý nemocnice chodila. Samozřejmě, takový ty její

318 potřeby zdravotní, finanční, zatlouct hřebíky, z doby před tím úrazem. To bylo to,
319 co tím úrazem skončilo. Prostě nebyl jsem schopen absorbovat anebo nebyl jsem
320 zatěžován svoji mámou tím, co by potřebovala.

321 **Vykládající:**
322 Jestli tomu teď správně rozumím - vy jste zmínil, že maminka nějak ty potřeby
323 předtím měla - před tím úrazem.

324 **Snící**
325 Jo. To měla.

326 *(odmlka, evidentně se nechce k tomuto tématu vracet)*

327 **Vykládající:**
328 Ukazuje se, že je tu zastávka - čekáte...

329 **Snící:**
330 Je zajímavé, že tu zastávku jsem schopen i ji určit. Byla to zastávka v Chodkových
331 sadech.

332 **Vykládající:**
333 A jaký máte k ní vztah k té zastávce

334 **Snící:**
335 Žádný. Absolutně žádný. Dokonce tamtudy ani nejezdím

336 **Vykládající:**
337 Přesto se vám nějak vybavila - odkud ji znáte

338 **Snící:**
339 Za 1. je to zajímavá zastávka – se tam sbližují - proto si to pamatuji – sbližují se
340 tam tři hlavní silnice, takže to není typická zastávka tramvaje a za 2. Je tam secesní
341 vila – tedy myslím zídka. Takže tu zastávku jsem schopen určit.

342 **Vykládající:**
343 Takhle vám utkvěla v paměti...

344 **Snící:**
345 Ano, takhle mi utkvěla v paměti

346 **Vykládající:**
347 Vy říkáte, že je něčím vyjimečná ta zastávka – je jiná než ostatní?

348 **Snící:**
349 Jsem schopen ji určit, protože vím, že tahleta zastávka s tím trojcestím
350 Chodkových sadů. Tak jsem schopen ji diagnostikovat nebo určit. Víم, z toho
351 povědomí, že to byla tahle zastávka - což je zajímavý *(výraz údivu)*

352 **Vykládající:**
353 Položím vám otázku. Co pro vás představuje zastávka - jak ji vnímáte?

354 **Snící:**
355 Jako běžnou součást života a jako dejme tomu, cestu k něčemu, cestu za prací, za
356 kulturou. Prostě ta zastávka pro mě znamená asi to samý, co pro každého jiného
357 člověka.

358 **Vykládající:**
359 Nevím, co to znamená pro ostatní, ale co to znamená právě pro vás?

360 **Snící:**
361 Takhle - ta otázka je zajímavá, protože jsem zvyklý si svoje cesty řešit především
362 autem a ta zastávka je pro mě poměrně dost výjimečná věc, jo. Jako z hlediska
363 toho, že i v tom reálu tenkrát jsem, kromě toho úrazu na tý zastávce, se objevil

364 dejme tomu jednou za týden nebo jednou za 14 dní. Ale jinak tu zastávku vnímám
365 jako běžnou autonomní věc života. Nemám žádný přesvědčení, že ta zastávka by
366 pro mě měla znamenat nějaký mezník, předěl nebo cokoliv jinýho. A dokonce ani
367 po tom úrazu ne.

368 *(v okamžiku, kdy toto sděluje se mu roztřesou ruce i hlas. Stěžuje si na bolesti*
369 *v kolenou, potřebuje si zakouřit venku. Volíme kratší cca 25minutovou přestávku.*
370 *Po návratu do místnosti chce i nadále pokračovat tam, kde jsme přestali. Uvádí, že*
371 *jsme se asi něčeho dotkli, ale v této chvíli není schopen rozpoznat čeho. Třes rukou*
372 *ustal. Klidný bez známek rozrušení)*

373 **Vykládající:**

374 Můžeme tedy pokračovat? To nemusí být tak, že vlastně zastávka pro vás znamená
375 nějaký předěl, ale přesto se vám tam nějak zjevila-ukazuje se vám tam.

376 **Snící:**

377 Prosim vás ty kulisy střípků, těch diapozitivů, tak byly tak rozsáhlý, že nemá cenu
378 *(zamyšlení)*... Jeden z mnoha střípku, který se vám tam objevil a dejme tomu ty
379 kulisy ty svatby nebo ty promoce, tak bych vám nedokázal popsat reálněji v tom
380 kontextu. Prostě to byly sekvence

381 **Vykládající:**

382 No a my se právě těch sekvencí držíme, nepřevádíme, ale ty sekvence něco říkají,
383 neobjevily se tam jen tak, to jsou vaše sekvence, které se vám tam objevují.

384 **Snící:**

385 Tam nebylo nic mimořádného, nehledě na to, už jsem se zmínil, že ten střípek toho
386 čekání na tý zastávce, tak to dejme tomu, pokud bych to měl tlumočit-tak tam se
387 jedná maximálně tak nějak o 3minuty. Pokud bych to měl hodnotit-byl jsem prostě
388 s tou svou mámou na tý zastávce a šlo se dál.

389 **Vykládající:**

390 Ale tam není důležitý ten čas, který tam strávíte, ale proč myslíte, že se vám to tam
391 objevilo

392 **Snící:**

393 Ten původní záměr byl, že mi to prostě dalo ten reálný směr pokračovat a
394 najednou mi to vybavovalo potřeby těch blízkých a hlavně mi to něco jako by
395 připomínalo

396 **Vykládající:**

397 A vy jste říkal teď takovou hezkou věc, že se vám to tam vybavovalo. A jak teda
398 nazíráte na to, že se vám tam vaše matka objevila?

399 **Snící:**

400 Abych byl upřímný tak v těch letech časových sekvencích, diapozitivů, to je hrozný
401 slovo, je částečné vědomí, který sdílíte s těma blízkýma. Tam není to, že byste se
402 na to dívala přísně zrakem pozorovatele, ale vy vlastně vnímáte vědomím, jejich
403 touhy jejich potřeby a to, kam by chtěli dojít.

404 **Vykládající:**

405 Mě by zajímal váš názor na to, proč se to tam objevilo. Zkuste si položit otázku -
406 proč to tam mám, co mi to říká?

407 **Snící:**

408 Asi mi to mělo připomenout, že ta moje máma není nejmladší, a že i ona patří
409 k těm potřebným lidem, slůvko asi, tam nepatří. Prostě mi to připomnělo to, že ta

410 moje máma není nejmladší, a že i ona je v tom dalším životě jeden z lidí, který mě
411 budou potřebovat.

412 **Vykládající:**

413 A proč jste s ní stal na té zastávce, jak tomu rozumíte, co vás k tomu napadá?

414 **Snící:**

415 Opravdu tam bylo to očekávání toho dojezdu do toho cíle, ale nevím, co tím cílem
416 bylo myšleno. Prostě tam byla ta potřeba, že někam jedem, něco zařídit, něco
417 vyřídit ...

418 **Vykládající:**

419 Ale vy v té chvíli na té zastávce stojíte-vy nejedete

420 **Snící:**

421 Nejedu. To je zajímavý - jako takhle hluboko jsem se nad tím nikdy nezamýšlel

422 **Vykládající:**

423 Budu ráda, když u toho setrváte. To je právě to co potřebujeme ...stojíte na té
424 zastávce- k čemu vás nutí tam stát – jakou informací ...

425 **Snící:**

426 Já se snažím vrátit do toho snu a zrekapitulovat to. A ten střípek je vytěžen úplně
427 na maximum.

428 **Vykládající:**

429 Dovolím si udělat takový náhled ano? Někdy, když povídáme my sami tak
430 potřebujeme od toho odstup a ten jsme málokdy schopni udělat, tak já si to trochu
431 dovolím: říkáte, že stojíte na zastávce s maminkou a čekáte, jste v tom očekávání,
432 v tom napětí, jak několikrát zdůrazňujete, protože někde někam jedete a ...

433 **Snící:**

434 Někde nás něco čeká

435 **Vykládající:**

436 Ano někde vás něco čeká. Vrátím se k té zastávce - kdybych to řekla úplně čistě -
437 zastávka je něco, kde zůstaneme stát, kde jsme vlastně přinuceni stát a čekat
438 nějakou dobu než prostě přijde nebo přijede něco, co nás někam odveze, zastávka
439 je od toho, už z toho slova, že se někde zastavujeme. Mě k tomu napadá, že vlastně
440 to může být to zastavení se s tou maminkou.... Co pro vás představuje maminka
441 v reálu? Jaký k ní máte vztah?

442 **Snící:**

443 Dětství, snad i bezpečí a taky pomáhat jí.

444 **Vykládající**

445 Pokračujme tedy-zastavení se na tom jednom místě, jak jste neustále v tom pohybu
446 – jste neustále s tou maminkou, neustále dělám něco pro tu maminku, zatloukám ty
447 hřebíky a tak dále, že vlastně tam je neustále být jí k ruce – a najednou je tam ta
448 zastávka - zastavení se v tomhle pohybu... Je možné to nějak přirovnat k reálné
449 situaci té doby?

450 **Snící:**

451 To je spíš připomenutí moji mámy jako jednoho z mých blízkých. Ale máte pravdu
452 – možná něco bezpečného? Takhle jsem nepřemýšlel. Ale je to příjemný... *(delší*
453 *zamyšlení)*

454 **Vykládající:**

455 Ta maminka se vám tam nezjevila jako obrázek - ona se vám tam zjevila v nějaké
456 situaci
457 **Snící:**
458 Prosím vás to byl časový úsek vytržený ze života přibližně jako 3min., 5min.
459 Úsek, kdy se mi ta máma připomněla jako blízká osoba, potřebná osoba se kterou
460 stojím na zastávce, diskutujeme o něčem, co nás čeká, a čekáme, až se tím
461 přibližovadlem dostaneme k nějakému cíli, kde by, dejme tomu, měla být nějaká
462 ta kapitola uzavřená.
463 **Vykládající:**
464 Vy tedy čekáte, zastavíte se s maminkou a čekáte
465 **Snící:**
466 Ta tramvaj přijela.
467 **Vykládající:**
468 Vy jste do té tramvaje nastoupil? O tom jste nehovořil.
469 **Snící:**
470 Nastoupili, protože mě tam zaujala absolutně nečekaná čtečka nějaký karty, kdy se
471 to odmávlo nějakou permicí - přímo jako klíč v hotelovém pokoji, a ta tramvaj
472 rozsvítla: „Cíl cesty znám“. Ano. To v tom snu bylo netypický, ale tím v podstatě
473 tenhleten střípek končí.
474 **Vykládající:**
475 Takže ten sen nekončil tím, že byste čekal, ale tím, že si povídáte - jste v tom
476 očekávání....
477 **Snící:**
478 No přijela ta tramvaj a my jsme do ni nastoupili
479 **Vykládající:**
480 Nastoupíte a jedete
481 **Snící:**
482 No-a hlavně to nebyla tramvaj, kterou znáte vy, ale byla to tramvaj tak maximálně
483 pro 16 lidí. Něco, jakoby mikrobus.
484 **Vykládající:**
485 Takže bylo již předem určeno, kolik se tam může vlézt lidí... A v té tramvaji jste
486 byli sami nebo tam byl ještě někdo jiný
487 **Snící:**
488 (zavrtění hlavou, že ne) To je taky hodně zajímavé. V podstatě ta tramvaj neměla
489 číslo a neměla určenou trasu – jak běžně známe, ale řídila se tím, tou instrukcí
490 „potřebuji tam“, že to bylo něco jako tramvaj, mikrobus a taxík dohromady a
491 maximálně 16 míst.
492 **Vykládající:**
493 Jak tomu rozumíte?
494 **Snící:**
495 (*dlouho přemýšlí*) já fakt nevím. Nic mě k tomu nenapadá. To je pro mě hluchý
496 místo.
497 **Vykládající:**
498 Vy jste říkal, že to bylo na nějakou kartu a tu jste měl vy?
499 **Snící:**

500 Na to se nepamatuju, ale viděl jsem tu kartu v ruce svý mámy - jak tam
501 nastupovala - a dokonce vám neřeknu, zdali jsem jel s tou tramvají s ní.

502 **Vykládající:**

503 Takže nevíte, jestli jste nastoupil a jel jste s ní nebo ta máma tam jela s vámi.....

504 **Snící:**

505 Ne, nastoupil. Vlastně nastoupil jsem s ní - protože ji vídím, jak do toho terminálu
506 do té čtečky...jel jsem s ní

507 Nebyla to klasická tramvaj - to je zajímavý - jak jsou dnes takové ty mikrobusey
508 pro městskou dopravu tak něco takovýho a hlavně, i když na kolejích tak se to
509 řídilo tím, že vás to vezlo podle informací ty permice, kterou jste prohnala tou
510 čtečkou.

511 **Vykládající:**

512 A máte pocit, že jste věděli, co je tam za informaci nebo je to pro vás neznámé

513 **Snící:**

514 Ne to bylo úplně běžný. Tam byla spíš jako doprava buď k dalšímu spoji k dalšímu
515 uzlu, nebo nějaký přestup přiblížení se tomu cíli a moment (*zavřené oči, zamyšlení*
516 *se*) ano - protože ten cíl tý cesty, podle tý permanentky byl domů! (*výraz*
517 *překvapení, dlouze přemýšlí, setrváváme v delším, cca3minutovém období klidu a*
518 *ticha*)

519 **Vykládající:**

520 Takže v tom období, kdy ležíte v nemocnici se vám zdá o mámě, tramvajové
521 zastávce a cíli domů, jaký máte z toho pocit, když to takhle probíráte,
522 vyprávíte.....

523 **Snící:**

524 Ten pocit není nic zvláštního, to je prostě konstatování toho, co mě tenkrát bylo
525 vštípeno, promítnuto. Všechny ty zážitky jsou takový lehce intimní - ano, jsem
526 tady a budu tě potřebovat. A to se týká i tý svatby i promoce i tý mámy na ty
527 zastávce. I když to kupodivu byl ten nejkratší vjem. Snad k vůli tomu, že mi ta
528 máma je životem to nejbližší, co mě životem provázelo a stačilo mě to nejkratší
529 připomenutí.

530 **Vykládající:**

531 Nejkratší připomenutí a ta společná jízda ano? V tom okamžiku, kdy jste ležel
532 v nemocnici?

533 **Snící:**

534 Tak to byly časový úseky, který byly sice pohyblivý, probíhala tam i nějaká reálná
535 komunikace s těma lidma. To si samozřejmě už dnes nedokážu vybavit. Ale spíš to
536 bylo takové připomenutí všech těch osob, který mě čekaj po návratu, v rámci tý
537 možnosti než se vrátím. To znamená ano - jsme tady a budeme tě potřebovat a
538 budeme spolu pokračovat. Když tak nad tím teď přemýšlím, tak to možná bylo to,
539 co mě drželo při životě.

540 **Vykládající:**

541 Můžeme tedy tramvajovou zastávku opustit? Je pro vás tento úsek srozumitelný?

542 **Snící:**

543 Ano-rozumím tomu. Ono je to vlastně pořád o tom, že jsem na nějaký cestě, na
544 cestě domů a moje máma je tam se mnou. Asi to bylo dobrý rozhodnutí.

545 **Vykládající:**

546 Podíváme se kousek dál. Vy jste říkal, že jsou tam střípky - můžete si některý ještě
547 vybavit?

548 **Snící:**

549 Těhletěch střípků - ne že by tam nebyly - ony tam určitě jsou, ale mě se vybavily
550 ty nejmarkantnější a na ty další-ty nejsou zřetelné

551 **Vykládající:**

552 Dobře. Pojdme se tedy ještě podívat na ten začátek. Říkáte, že tam byla tma a
553 nějaký světelný bod, který se blížil. Můžete se znovu dostat do toho pocitu, a říci
554 jaký máte pocit?

555 **Snící:**

556 Konfrontace a neodvratný kontakt s tím světlem a dejme tomu nemožnost zastavit
557 a pozdržet se přibližování tomu světlu

558 **Vykládající:**

559 Vy jste říkal, že je tam nemožnost- to znamená, že nejste schopen nějak to zastavit
560 nebo chcete zůstat stát, odejít... Co se tam děje?

561 **Snící:**

562 Zvědavost

563 **Vykládající:**

564 Zvědavost-a vy jste řekl, nemožnost se zastavit a zároveň zvědavost

565 **Snící:**

566 Tam je překvapení, že se vůbec ten světelný bod objevil-co to vůbec je a dejme
567 tomu šance, proto vím, že to nešlo zastavit, šance se rozmyslet zdali pokračovat
568 nebo ne. Proto vím, že i když jsem se snažil dejme tomu zpomalit, zastavit to
569 světlo tak nemáte pocit nějakého nepřátelského kontaktu, ale je tam dejme tomu
570 nezvyk, překvapení a to světlo se vlastně přibližuje. A ne nějak prudce nebo
571 agresivně, ale nevíte co to je a co od toho můžete očekávat.

572 **Vykládající:**

573 A ty pocity, které u toho máte? Můžou být různé:úzkost, radost, strach, napětí-co
574 je tam? Co vnímáte?

575 **Snící:**

576 Tam převažuje ten vjem toho, že vás čeká nějaké rozhodnutí, konfrontace, ale
577 konfrontace bez strachu bez obav

578 **Vykládající:**

579 Takže je tam ?...

580 **Snící:**

581 Rozhodnutí

582 **Vykládající:**

583 Rozhodnutí – vnitřní rozhodnutí. I tady se můžeme rozhodovat s nějakou kuráží
584 nebo ..

585 **Snící:**

586 To rozhodnutí je majoritním pocitem a v rámci toho rozhodnutí máte dvě
587 možnosti.

588 **Vykládající:**

589 To víme- ale spíš ten samotný akt toho přibližování. Vy říkáte nemůžu to zastavit i
590 kdybych to chtěl – tak je tam to přibližování se k tomu... Je tam zvědavost?

591 **Snící:**

592 Od samého začátku ten vjem je, něco v tom smyslu jako: „přichází chvíle
593 rozhodnutí“ a to světlo se přibližuje a žádný pocit strachu, nic prostě je to ta chvíle
594 toho kontaktu
595 **Vykládající:**
596 Je to tak...

597 **Snící:**
598 Ano-je to tak stanovený

599 **Vykládající:**
600 Je to tak stanoveno – jste postavený před tu věc

601 **Snící:**
602 Ano-přesně tak a zajímavý je, že v okamžiku kontaktu s tím světlem tak dochází
603 k takovému, nějakému rozsvícení se kolem vás a v tu chvíli se vám nabídnou ty
604 dvě alternativy. A ta alternativa A je ukončit to a dejme tomu zhasnout a dál už
605 nepokračovat. Alternativa druhá je pokračovat, a v tu chvíli se vám promítnou ty
606 reálný možnosti, včetně toho, že se vám připomenou ty blízký kolem vás.

607 **Vykládající:**
608 A když jste měl představu těchto dvou možností rozhodnutí, objevila se ta
609 alternativa A, jak vy říkáte, tedy alternativa té konečnosti – můžete mi to více
610 přiblížit? Co se tam odehrává, jak to vnímáte? Cítíte? Jak víte, že to tak je?

611 **Snící:**
612 No to je zajímavý. Klid, mír pokoj, tma a konec cesty.

613 **Vykládající:**
614 Konec cesty... Vy říkáte konec cesty, to znamená, že je tam nějaká reálná cesta
615 nebo jen víte, že vás to napadá?

616 **Snící:**
617 Jakoby ukončení, útlum není to ani ven ze slepé ulice. Usnout a nebýt..

618 **Vykládající:**
619 Usnout a nebýt.. A co to tedy ve vás vyvolává

620 **Snící:**
621 Je to jen oznámení-jedna z variant, která se v tom vědomí objeví.

622 **Vykládající:**
623 Vy jste ale měl dvě ty varianty - tu, která znamená jít do toho života – vy jste se
624 rozhodl pro tu druhou

625 **Snící:**
626 Přesně tak

627 **Vykládající:**
628 Co bylo to, co vás přivedlo k tomu rozhodnutí – co se objevilo, proč jste se rozhodl
629 pro tu druhou?

630 **Snící:**
631 (*dlouhá pauza*) No, bylo to vlastně ten kontakt s těma blízkýma v těch sekvencích,
632 který mi byly předloženy, nebo který mi byly promítnuty, a vlastně ta jejich
633 potřeba abych ještě šel s nima.

634 **Vykládající:**
635 Jejich potřeba. Vy stále opakujete, že to byla jejich potřeba ...

636 **Snící:**

637 Ano, tam byl částečně vjem a prožitek i dejme tomu i splynutí mysli moje a
638 promítnutí mysli jejich do mého vědomí. Tam bylo jakoby prolnutí. (zamyšlení)
639 No a v reálu jsem byl pro ně všechny opravdu potřebnej. To se mi asi taky
640 ukázalo.

641 **Vykládající:**
642 A vy jste to tedy bral jak - že když se rozhodnete pro tu druhou variantu, jestli to
643 tak mohu nazvat-rozhodnutí, bylo to rozhodnutí? Nebo co to bylo?

644 **Snící:**
645 Bylo to jako předestření alternativy. To rozhodnutí zůstává na vás.

646 **Vykládající:**
647 Ano. A vy jste se tak rozhodnul

648 **Snící:**
649 Ano.

650 **Vykládající:**
651 Takže můžeme nechat to slovo rozhodnutí? Patří tam to slovo?

652 **Snící:**
653 Ano. V podstatě účel toho kontaktu s tím světlem. Nebyl to žádný světelný tunel.
654 Byl to prostě světelný bod a už od samého začátku, kromě toho prvotního prvku
655 překvapení, že se prostě k vám blíží nějaký světelný bod, ale v okamžiku toho
656 kontaktu víte, že jde o rozhodnutí, zda jedna anebo druhá cesta. Zajímavé je, že tu
657 první alternativu jsem nezkoušel, ale věřím, že kdybych se pro ni rozhodl, tak to
658 v tom okamžiku skončilo.

659 **Vykládající:**
660 Máte pocit, že byste ani neviděl, co by se dělo na té druhé straně? V té druhé
661 možnosti, kdybyste se rozhodl pro tu první?

662 **Snící:**
663 Odsunutí, klid, mír pokoj a černá tma a nečinnost. Prostě tam by to končilo

664 **Vykládající:**
665 Když teď tak nad tím přemýšlíte, tak jaká je ve vás emoce - může jich být mnoho –
666 klid, strach, přijetí..

667 **Snící:**
668 Myslíte tu alternativu první? (*přemýšlení se zavřenýma očima*) Tam je to
669 stanoveno jako konec cesty - nic jiného.

670 **Vykládající:**
671 A nic to ve vás nevyvolává?

672 **Snící:**
673 Nenene. Nehledě k tomu, že to byla ta alternativa, která pro mě v tom
674 rozhodování, vzhledem k té druhé alternativě, absolutně neznamena nic
675 přijatelného.

676 **Vykládající:**
677 Takže přece jen něco to pro vás znamenalo - nic přijatelné pro vás... nebylo to
678 tedy pro vás přijatelné.

679 **Snící:**
680 Ano. Nebylo to pro mě přijatelné, protože ta druhá alternativa mi nabízela šanci se
681 upotřebit, být potřebný pro někoho.

682 **Vykládající:**

683 Ano. To znamená, že vám dávala tu možnost jít s těma ostatníma, být tam s těma
684 ostatníma...

685 **Snící:**

686 To vědomí těch blízkých si vás v týchletý alternativě vyžádá. To se snad ani nedá
687 slovy komentovat, to je tak rozšířené vědomí vaší mysli, že tam splývá všechno. Je
688 tam pel mel jejich myšlenek vašich myšlenek, konstatování současného stavu, i
689 když ten reál jste opustila. Tak v tuhle chvíli se vám absolutně přesně vybaví
690 kontinuita toho, v jakém stavu je vaše situace vůči vašim blízkým a jsou to
691 informace, který snad ani nejsou z vašeho vědomí.

692 **Vykládající:**

693 Můžeme u toho zůstat? Vy říkáte „vaše“ jako kdyby to bylo mé – zkuste zůstat u
694 toho svého, zůstaňte u sebe – říkáte ve vašem, jako kdyby to bylo mé, ale zkuste
695 zůstat u sebe... Víte, já jsem tam nebyla a ani tam nemohu být - je to čistě váš
696 prožitek...

697 **Snící:**

698 Chápu. Pro mě je to do určité míry tabuizovaná věc ...ano...pokusím se sjednotit
699 své myšlenky- jsem to já a je to můj prožitek....nic mě vlastně nesvazuje....

700 **Vykládající:**

701 Bavili jsme se o tom, že jste se rozhodl jít tou druhou cestou a byly tam nějaké
702 pocity. Věděl jste najednou, že ta první je pro vás nepřijatelná - a vydal jste se tou
703 druhou. Povídal jste mi, že je to vlastně pro vás v té chvíli neuvěřitelné v tom, jak
704 se to všechno míchá, pel mel, myšlenky nejen vaše ale i myšlenky těch ostatních

705 **Snící:**

706 Bylo to tak 50 na 50 moje vědomí s jejich cílemi a touhami. Bylo to kontinuální
707 vědomí moje a jejich. Potřebujeme tě a ty bys měl být u toho...

708 **Vykládající:**

709 Potřebujeme tě a ty máš být u toho.....

710 **Snící:**

711 A měl by si nám pomoc. A tím pádem alternativa A byla odsunuta mimo
712 akceptovatelnost

713 **Vykládající:**

714 -jinými slovy jestli tomu správně rozumím-najednou se ukázala vaše potřebnost
715 pro ty druhé, že tam jste zapotřebí...Co pro vás znamená být potřebný?

716 **Snící:**

717 Být potřebný, závazek a naplnění a uplatnění se, a realizaci svou a realizace a
718 očekávání že to naplní, usnadní cestu těm mým nejbližším. To vše

719 **Vykládající:**

720 Kdybychom shrnuli tu vaši první sekvenci, kterou jsme popisovali-o čem to
721 vlastně bylo – jak tomu rozumíte?

722 **Snící:**

723 Tam bylo klíčové to rozhodnutí. Zdali ano nebo ne.

724 **Vykládající:**

725 Můžeme to tedy shrnout? Co vám to říkalo? O čem to bylo? Co to tedy pro vás
726 znamenalo?

727 **Snící:**

728 Fyzicky to bylo, jako když znova nastartujete auto a uvědomíte si, že existujete a
729 nasměrování k tomu kam patříte a uvědomění si
730 **Vykládající:**
731 Uvědomění si co je ve vašich možnostech? Co ještě můžete...
732 **Snící:**
733 No přesně ...a o tom to je . Do té doby byla ta existence utlumena zhasnuta, prostě
734 nebyla, a tím světelným bodem najednou dochází k určité konfrontaci a ano,
735 persona je tady a nastartování toho vědomí, co bylo a co by mělo následovat,
736 konfrontace..
737 **Vykládající:**
738 Konfrontace s tím vším? Tak tomu rozumíte? Tak to máte?
739 **Snící:**
740 Ano. Asi jsem se nějak rozhodl pro tu existenci...
741 *(intenzivní život v tom, opravdu existencionální rozhodování. Tady ji asi myslí jako*
742 *výskyt ale nepřímou nebo nechtěně říká jako Haidegger Existenciál. Ano on to*
743 *shrnuje, být tím vším, přesahuje to jeho technické naladění- on tu výzvu přijal).*

PŘÍLOHA II.

Zkrácený přepis dalších snů klienta.

Ano v tom snu. Prostě šel jsem s lidma, které jsem částečně znal, dokonce i s lidma blízkýma, šli jsme prostě lesníma cestama a někam jsme šli, a vůbec mi nevrtilo v hlavě co, proč, jak, kde. Akorát tam byla někde vzadu taková divná pochybnost ohledně těch peřin a nádobí a nějakých věcí na vozejku jo - kam to táhnem a proč to táhnem. A to bylo všechno. No a potom todleto skončilo a nastoupilo to, co jsem říkal. Takový ty obsese s existencema, a tím ukončováním. A todle - to bylo trošku mimo, a pak najednou sen pokračuje v pobřežním městečku - asi to bylo Středozemní moře, kde prostě na trhu prodávám zeleninu a ráno jsem ji jezdil kupovat na motorce se sajdkárou, měl jsem výhled na moře a to byla sekvence minimálně - jak bych to měl uchopit - já jsem se zmínil, že ten čas je tam relevantní, protože tohleto, kdybych to měl hodnotit zpětně, to bylo minimálně na 5-7 pokračování, kdy a znovu a jinak to byla časová linie tak jednoho roku. To bylo dejme tomu od jara, i když to jaro tam není rozlišitelné od podzimu, to sluníčko tam je pořád, sníh tam nebyl. No minimálně rok, a to jsem se zmiňoval včetně nějakých těch oslav v sousedních městečkách. A vím, že jsme tam měli nějakou zahradu a tam jsme sklízeli jabka, a měli jsme tam tři sklípky a chlastali jsme tam calvados s těma partnerama, co tam byli kolem dokola. Tak to byla další sekvence, a o těch fašounech tam nebyla ani zmínka, no a to třetí dějství, tak to bylo obráceně, kdy jsem dělal toho prodejce a kromě toho jsem, a to nebyli ti partyzáni, spíš nějakí makisti, a dostali mě nebo spíš dostal jsem se na velitelství a tam jsem dělal zahradníka, a tam splývá, že moje partnerka se kterou jsem táhnul tím lesem, tu jsem na tom velitelství viděl, a většinou zfetovanou, jak ji někam vozej, protože ten náš velitel silně pracoval podobojí, a z těch členek odboje udělal kurvy pro Němce. V tom tam bylo něco, že přišli na to, že nejsem úplně čistej, a já jsem zůstal na velitelství a jediná cesta ven byla ta, že jsem vlezl do sklepa. Tam měli nějakou síru na síření sudu na víno a dřevěný uhlí na grilování. Já jsem z toho udělal pekelněj koktejl a shodil jsem půlku té budovy, a dostal jsem se odtamtad. A poslední sekvence byla ta, a to už bylo poválcce, že tam bylo čištění a určování, kdo byl kdo za války a já zřejmě k tomu měl co říct, a tam byla ta zinscenovaná dopravní nehoda, Já si pamatuju akorát to, že mě odváželi do té nemocnice. To je dlouhý děj. Zajímavé je, že pokud by to byla nějaká reminiscence, reinkarnace tak mi nejde do hlavy a nebudu ani o tom přemýšlet. Jak jsem

vykládal o těch černých andělech, tak tam kupodivu, zřejmě v tom samém časovém úseku 2. sv. války, je zážitek, kdy jsem byl v koncentráku. A muselo to být někde hodně na severu, asi v Polsku. A tam měli Němci problém, jak se zbavovat mrtvejch, a tak vymysleli takovej páter noster v lomu, tam se nahazovaly mrtvolý a vždycky to byl páter noster s kovovým lehátkem, a od těch spodních pozic s koksem a s tou mrtvolu, tak ten tuk prokapával a spaloval další co se tam...a to bylo všechno jakoby komínovaný. A to byla jedna z těch sekvencí - černí andělé, kteří umírali a ukončovali život lidem, kteří si to zřejmě nezasloužili. Bylo toho hodně....

Fórum černých andělů-tak jsem to nazval, ale to je věc tak temná, že pohroužit se do toho ... Spíše jinak, od té doby jsem přesvědčený, že peklo neexistuje, neexistuje ani nebe, ale existuje ten očistec, ve kterým jsem se tenkrát ocitnul.

Tohle nedokážu uchopit a je tam silná prožitková angažovanost, protože pokud se vám podaří umírat za někoho jiného, a to opakovaně, a to nebyly případy dejme tomu dva tři, ale spíše dvě desítky případů, a hlavně ta roztržitost těch jednotlivých, nebudu říkat případů, ale těch příběhů, tam je prostě černej chaos. Pro mě to znamená alternativu, která pro věřícího znamená synonymum pekla. Tam sedí společné slovo očistec. To je asi to neaktuálnější slovo. Neznám lepší příměr pro očistec než to, co byl ten prožitek. Pro mě to znamená, uvědomění si hodnoty lidských osudů a hlavně to jejich ukončení. Protože - vezmu to velice zkratkou. Zmiňoval jsem se o tom, že to znamenalo vlastně zastoupit toho člověka v jeho konečné fázi života. A zřejmě to byly lidi, kteří si nezasloužili tak strašný konec. A místo nich nastupovali ti černí andělé, a byly to vždycky záběry dvou tří dnů i několika hodin, před tím závěrečným koncem existence. Snad nejméně traumatizující tam bylo, a to bylo zase kupodivu z druhý světový války, a bylo to někde v Pacifiku a byl to americký voják, který se otrávil při odmiňování, a byly to otrávený kaktusový ostny. A ten konec nebyl nic pěknýho. Zajímavé je, že tam nebyl rozdíl pohlaví a třeba tam byl tam konec bílé ženy, kterou zneužívali v karavanu a pak ji umlátili a zahrabali někde v písku v poušti. To jsou věci, ke kterým bych se velice nerad vracel. To slovo očistec je tam naprosto stoprocentně. Jenom snad upřesnění, že v tom mezidobí toho čekání bych řekl, že bylo nejbliž nějakému parlamentárnímu shromáždění černých duší, kterých tam bylo několik desítek, a naše vědomí, se vzájemně proplétaly. A tak jsem věděl, co si prožili oni a na co čekali, a byla to taková čekárna na aktualizaci a nic moc hezkého

PŘÍLOHA III.

Informovaný souhlas

Název bakalářské práce:

Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené anestezii po kraniocerebrálním traumatu. Případová studie se zaměřením na snové prožitky a jejich možnou psychoterapeutickou interpretaci.

Jméno autora bakalářské práce: Světlá Pánková

Jméno účastníka:

Datum narození účastníka:

1. Já, níže podepsaný souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl jsem podrobně informován o cíli bakalářské práce, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává.
3. Porozuměl jsem tomu, že mohu kdykoliv přerušit či odstoupit od výkladů snů. Moje účast v této bakalářské práci je dobrovolná.
4. Moje osobní data v této bakalářské práci budou uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat.
5. Souhlasím s přepisem audio záznamu do písemné podoby a vymíňuji si uvést pouze text z výkladové části snu.
6. Porozuměl jsem tomu, že mé pravé jméno se nebude nikde v této bakalářské práci vyskytovat. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Podpis autora bakalářské práce

Datum: 21.3.2013

Datum: 21.3.2013

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Světlá Pánková

Studijní program: Bc.

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené anestezii po kraniocerebrálním traumatu.

Případová studie se zaměřením na snové prožitky a jejich možnou psychoterapeutickou interpretaci.

Počet stran (bez příloh): 59

Celkový počet stran příloh: 20

Počet titulů české literatury a pramenů: 26

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 7

Počet internetových odkazů: 1

Vedoucí práce: doc. PhDr. Oldřich Čálek, CSc.

Rok dokončení práce: 2013

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Světlá Pánková

Obor studia: Psychologie

Název práce: Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené anestezii po kraniocerebrálním traumatu.

řípadová studie se zaměřením na snové prožitky a jejich možnou psychoterapeutickou interpretaci.

Vedoucí práce: Docent PhDr. Oldřich Čálek CSc.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 59

Počet stránek příloh: 20

Počet titulů v seznamu literatury: 34

Autorka si dané téma vybrala sama. Jde o téma závažné a nové. Dobře zapadá do oboru a rovněž jeho zpracování je originální.

Po stránce formálního zpracování se nelze vyhnout určitým připomínkám, alespoň pokud jde o elektronickou verzi. V textu se nacházejí překlepy a zřejmě chyběla nezávislá korektura. Gramaticky je práce na dobré úrovni. Její stylistika odpovídá odborné dikci, avšak vyskytují se drobné závady slovosledu, takže několik vět až ztratilo srozumitelnost. Naproti tomu odbornou terminologii autorka zvládla na vysoké úrovni; jak neurologická, tak daseinsanalytická terminologie představují vysoký stupeň náročnosti, kterému autorka dostála.

V zacházení s odbornou literaturou autorka plně obstála. Zvláště cenné je její využívání cizojazyčné literatury ve vlastním překladu z angličtiny. Týká se to několika citovaných titulů.

Co se týká metody práce, kazuistický přístup je tu na místě. Postup daseinsanalytického výkladu snění autorka dobře ovládá teoreticky a umí jej aplikovat. Na jejích výpovědích o dané tematice traumatických poškození mozku, řízeném spánku a dalších aspektech léčby a žádoucí psychoterapeutické péče autorka rozumí a nepochybně čerpá ze zdrojů praktické zkušenosti.

Autorka pracovala samostatně a iniciativně. Pohotově reagovala na věcný dialog a připomínky ze strany vedoucího práce.

Co se týká naplnění cílů práce, je třeba brát v úvahu, že představuje první vstup do tématu. Avšak již dnes lze učinit závěr, že psychoterapeutická péče je u pacientů s danou problematikou vysoce žádoucí. Poměr mezi teoretickou a empirickou částí se jeví jako vyvážený. Cenná je kombinace neurologického a fenomenologického přístupu v teoretické části. Rozčlenění a návaznost kapitol nese známky logického odvíjení tématu.

Co se týká dosažených výsledků práce, byl naplněn její záměr: Totiž vědecky upozornit na nutnost pracovat se sny osob vystavených umělému spánku. Neošetření tohoto fenoménu, jak práce naznačuje, vede k psychotraumatizaci. Nápravu přináší výklad těchto snů, což kazuistika zřetelně ukazuje. Aplikace výsledků může být takřka okamžitá, pokud si příslušné medicínské pracoviště zjedná spolupráci s odborníkem ovládajícím daseinsanalyticky fenomenologický výklad snění.

Výsledky práce je třeba prezentovat formou upravené publikace článku; rovněž referáty na odborných akcích jsou žádoucí.

Jako otázku a námět k diskusi během obhajoby navrhuji „budoucí rozvíjení dané tematiky a její možné rozšíření i na další nosologické oblasti“.

Bakalářskou práci paní Pánkové je třeba celkově hodnotit jako vynikající a přínosnou. Po všech stránkách přináší klady. Řeší potřebnou tematiku, rozumí jí a má představu o jejím praktickém využití ve prospěch pacientů. Za relativní nedostatek lze označit v podstatě drobné a snadno opravitelné jazykové chyby. Obsahově by se mohlo zdát, že práce přináší poměrně chudou diskusi. Avšak je na místě vzít v úvahu, že jde patrně o téma nové a zatím málo publikované či polemizované.

Bakalářskou práci paní Světlý Pánkové: Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené anestezii po kraniocerebrálním traumatu - případová studie se zaměřením na snové prožitky a jejich možnou psychoterapeutickou interpretaci

doporučuji k obhajobě

a navrhuji klasifikaci VÝBORNĚ.

Datum, podpis:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Dokl', is written on the page.

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Světa Pánková
 Obor studia: Psychologie - jednooborová
 Název práce: Daseinsanalytický výklad snění u pacienta v řízené anestezii
 po kraniocerebrálním traumatu
 Oponent* práce: Mgr. Lucie Vacková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 59
 Počet stránek příloh: 20
 Počet titulů v seznamu literatury: 33

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Vysvětlíte pojem existenciály.
- 2) Jaké jsou základní principy daseinsanalytického výkladu snů?
- 3) Které momenty během rozhovoru s pacientem byly pro Vás klíčové?

Celkové zhodnocení (klady a nedostatky):

Autorka bakalářské práce (dále jen BP) se zabývá daseinsanalytickým výkladem snů u pacienta, který před 11 lety prodělal těžký kraniocerebrální úraz. V důsledku mozkového traumatu a následné neurologické operace byl u něj uměle navozen spánek, analgosedace, během něhož pacient průběžně snil. Sny byly charakteristické intenzivním emočním prožíváním. Problém nastal po pacientově probuzení, neboť ten, dezorientován v čase i prostoru začal přítomnou realitu vnímat jako snovou, z níž je třeba se probudit. O snovém zážitku několik let nehovořil z obavy, že by byl považován za duševně nemocného.

Jedná se o případovou studii, v níž autorka využila metodu nestrukturovaného narativního rozhovoru, inspirovanou metodickými principy daseinsanalytického výkladu snů. Cílem BP bylo zjištění, zdali může klient, jenž zažil snění pod vlivem anestetik porozumět jejich obsahu a významu. Dále pak šlo o zaznamenání vyjevujících se fenoménů a existenciálů. Tyto cíle se autorce podařilo do značné míry naplnit.

K formální a gramatické stránce BP nemám žádné připomínky. K obsahové stránce dvě. V teoretické části autorka jen velmi okrajově (s. 21, poslední odstavec) zmiňuje význam aktivní podpory ze strany rodinných příslušníků, napomáhající celkové úzdravě pacientů v analgosedaci. Je třeba více vyzdvihnout jedinečnost a nenahraditelnost pravidelných rodinných či přátelských návštěv docházejících k pacientům hospitalizovaným na oddělení JIP; ocenit trpělivé vzpomínání, vyprávění a připomínání společně prožitých událostí; zpívání nebo pouštění hudby, kterou pacienti před úrazem preferovali; ocenit fyzický kontakt v podobě hlazení, kartáčování, masírování či cvičení atd. Hodnota těchto aktivit, během nichž vystupují do popředí existenciály spolubytí, starosti a naladěnosti je rovnocenná s vyjmenovanými užitými léčebnými postupy lékařů, psychologů, terapeutů.

Dále bych během autorčina rozhovoru s pacientem přivítala více otázek zaměřených na emoční prožívání snu spolu s intenzivnějším propojením do aktuální přítomnosti. Neboť z obsahu rozhovoru vyplynulo pacientovo značné oddělení emocí od myšlení.

Celkově hodnotím práci jako velmi zajímavou a zdařilou.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 10. 9. 2013

Mgr. Lucie Vacková